Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIхкета!

Сердало

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ШИНАРА, 1 ИЮЛЬ, 1980 ШУ. • № 78 (6208). • Мах 2 кепиг.

ШЕРРА ЙОАРЖАЕ МЕХАНИЗАТОРИЙ ЯХЬ

Республика кхашка ди тIехьа шерагIа дарбаш лакт вiтлагIча пятилетка тIехкхьарча шера яхебаь хьуанкьам чубервабара денз доладу балхаш.

Ялаташ, кхыйола культураш ханнахьа чуйица йоахилта lалашдара беча организаторски балхаца цхьана шерра боаржабе беза кхаш леладераштa юкъе массово-политически болх е, вешта аьлча, механизаторий яхьа идеологически lалаше ерр йолча еррига формаех методаех хьахкъале кийда эдаяла вIаштIехьдаккхалва дарглaц.

Тахан ялат чуэцаш я республика еррига хIана яц аьнна йола районаш. ХIаьта из болх эггара хьалха дIаболабаь болча Шелковской, Гудермесски, Грозненски, Наурски районий боахамий механизатораш хIанзале муких чуйица а баьккха хийица кIа хьекхаш насарех lодехкаш боахи.

Хьалхе йоагIаш йола кийче ль дика дIадоладаьд ялаташ чуэцара балхам Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхозе. Укхаза болх ипатовций методагIа вIаштIехьбаьккхаб. Ялат чуэцача комплексаш юкъейоагIа керттерчарца цхьана гIона йола службаш а, цу даьхье гойтара агитацеца кийчъаь йола дIа-юха лела столови а йолаш. Кханна болх бечар тIаийца социалистически декхараш дуккхача наха тургдолча метте хьалтехад. Хьуакъам чуэца болабеьча хьалхарча дийнахьа дена цига го йиш я комбайнерий толамех дуца «молнеш», «къахьегама листокаш». Болх бечар материальни бераш совбаккхара а йоагIаш йола уйла яьй укхаза. Алапе дукхал юкъарчал доладаш тийша я ялат сихеи ца дойташ чуйица дакххарах.

Иштта механизаторий болх дика вIаштIехьбаькха, итт денал лоацагIа йолча хана а ялат чуйица даккхара декхар тIа а кийца, кIи-маре толаме дIахьош да республика дукхагIдола боахамаш. Царга аьттув боалийтар фуд аьлча иа да шоаш беш бола организаторски, боахамаш агитаценни-массови болх вIаший айхха бузам болаш хьалхашка латта декхараш кхоачашдара тIаберзабеьн хилийтара еррига кадраш, техника, идеологически болхлой, бытови службаш ший кара йола оперативни штабаш боахаме вIашагIйохкар, балха итогаш хIара дийнахьа яр, хьалхалаттачарка карагIдаьннараш шерра дIадовзийтар, ледарлонаш дIаяхара сиха оерцагIдоалаш хилар, цаха лерттIа, къахьегама а салоIама а хьехаш хьадар.

Из ала йиш яц ялат чуэца комбайнаш кхай тIа араьнннача дийнахьа Гудермесски района «Брагунский» совхозе хинача хьалха. Укхаза кхай тIарчи стане цхьаннахьа гуш яцар лозунгаш, плакаташ е кхы тайпа гойтара агитаци, сийлен Улг боахка дена кулг ца тохаш денах хьалдаьккха уллар, цхьаннахьа гуш дацар коллективо а къаьст-къаьстача къахьегамхоша а тIаийца социалистически декхараш. ХIаьта мугIарера механизатораш меттел цар кулгалхой а ялаташ маца чуйица даха лаьрхIад оаш, аьнна шоашка хаттар дича дала хьадда хоп долаш бацар. ХIана? Боахама администраце партийни, профсоюзни организацеша цу хьакъехьа доагIача тайпара коллективе дош дувцара йоахо ца яьнидаь, ледарло ераш бехктоккхаме ца эвандаь, цаха, лерттIа къахьегама хьалаш вIаштIехьдакхара царна юкъе шерра яхь йоаржабра хашнахьа цар кулгалхой еарцагIа ца баьннадаь. ХIаьта хIана кхашкара болх lалаьлате сихлуш боагIача хана ланхе вай дийцарех чакхдаккха эггара аттагIа да аьнна хетар а лерттIа кхоачашдара жиз дIа ца кхоачаш беса тарлу уж а цу тайпара мелал шоашкара гойта бола кхыбараш а.

Тахан республика кхаш леладераштa хьалхашка КПСС ЦК июньски (1980 ш.) Пленума, СССР Лакхехьарча Совета кхоалагIча сессе решенех дувцаш, тIадоагIача шера хургйолча парте XXVI съезда къахьегама совгIаташ кийчдаь какъанхара шоай коллективашка тIахьехаш ба бIаьш агитатораш, политинформатораш, кхыбола идеологически болхлой. Уж декхарийла ба шоай къамьлаш хьалхашка латтача эггара саготагIа долча декхарашца дувцаш де, карагIдаьннарашца цхьана хIаьгга кхоачамбоацараш а къахьонха.

Геттара бакъахьа дaь хIама да ипатовций хьисе ялат чуэца комплексаш массанахьа вIашагIъехке а лерттIа шоай декхараш кхоачашдеш а кулийтлага lалашдаьчар дaьр, хIаьта организаторски болх бечара цхьана яхьа идеологически lалашо ю, бытови, медицински гIулакхаш лоаттаду ерзьлаш а царна хилча балха тIа чIоагIа аьттув боалийт, механизаторашна дикка овсаргIа къахьег. Иштта, массанахьа хилийта йоагIа кхай тIа гIолла дIа-юха лела столовеш йола автопоездаш, автолавкаш, библиотекаш, бытови гIулакхаш лоаттаду мастерскеш.

ДIайхача ахкан дийнахьа цхьан минута а салаIа йиш йоацаш кхай тIа болх беш боакхачар делкъийга хIама дуаче хана уж болча лоацца концерт гойта агитбригада еча бокхка лоIам хул царна. Цудухьа шоай берригa болх ма хулла дикагIа цар хьашташ кхоачашдара тIаберзабе беза юрта культура болхлоша. Хоаставе воагIар лерттIа хоаставе, белгалваккха эшар белгалваккха дикa хоаш бола уж механизаторaш болх беш бовккача хаст-кастагIа ме ух дикагIа хургда.

Хургйолча парте XXVI съезда баха ма боагIара накъабахара республика берригa юрта боахама болхлой тIахьехаш укх деношка кхайкарал даьд Ачхой-Мартановски района «Новосельский» совхоза коллективе. Цу даьхье цхьай дош ала дезаш йолча республика кхыча колхозийи совхозийи коллективаша а шоай кхоачамашкен торонашкен цIаькхаза дика хьажа а хьёма тIаэнирга кхы а доккхагIдола социалистически декхараш.

Делче, уж кхоачашдара шоай дерригa хьинари кхи оарцагIдаьйкха кхай тIа болх беш мел барем къахьегаш хургбола гIулакх lалашде деза районий, боахамий партийни, советски, боахама, профсоюзни организацеш. Лоацца ханен да дойташ ялат чуэна лаьрхIа болча механизаторашта хийица къахьегара а салоIара а дика хьалаш хилийтара мел эшар де декхарийла я уж. Цунга хьежжа хургба вай пятилетка тIехкхьарча шера чуэца хьуакъам а юрта боахама къахьегамхоша парте XXVI съезда кийчду къахьегама совгIаташ а.

КПСС XXVI съезда накъадолхаш!

Овсарé къахьег

Урус-Мартановски района «Горец» совхоза Юсупов Баудина кулгалдеча бригада хьалхи чуйицача баьцах шера план 950 йолаш 515 тонн йол, план йиъ бIаь йолаш бIаь гергга баьций витаминни хьоар кийчдаьд. ХIанз хьокхаш йолча баьцах сенаж йоллаш ба. Дика ба баьций хьуакъам. ШозлагIа хьоккхаш лийрхIа хиннача юкъера лаьрхIача итт центнер дуккагIа буц йоил. Сенаж йоллара шера план хийцца кхоачашъе шоай иза дIанкхоачаргхиларах шеко яц бригада.

КхоалагIа чуэцаргйолча баьцах юха а йол кийчъерьл. Из хьайбаш цаI-ах шери кхабба lалашъе дага ба укхаза.

Дукха шерашна тIаювлача баьцел совгIа сенажа кенаца цхьана дIайийна гороз а я чуэцаш. Из болх геттара овсаре бу жаткаш а сийл комбайнашца буц хьокхаш боахкача механизатораш Аздамиров Автси Таюбов Абдул-Хьамиден. Балха нормаш юкъера лаьрхIача 150—160 процент кхоачаш ца еш нагахьа мара ца дIадахийтац дар. Иштта дика къахьег лафеташ тIа буц тIайотташ болх беча Садаев Ширванеи Вашаров Суламбекеи, кхашкара сенаж йоллача моша доакъар дIанкхухьача Баймурзаев Сайд-lалеи Бажаиев Вамашеи.

Х. МАГОМЕТОВ.

Назрановски ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» завода болхоша доккхий декхараш тIаийцад КПСС XXVI съезда сийлена накъабахара.

Хьинаре къахьег литейно-прессови цехера штамповщицаш Дахкильгова Залихан, Осканова ПаьтIимат, Богатырева Дугурхан, Сагова Тамара, кхыбараш.

СУРТА ТIА: штамповщицаш Т. Сагова, Д. Богатырева, П. Осканова, З. Дахкильгова кийчъеча продукцеги хьожаш ба.

И. ПЛИЕВА сурт.

ШИН СМЕНАГIА БУ БОЛХ

Сихдаь дIахьош да Шелковской района «Червленский» яхача колхозе ялат чуэцара балхаш. Дийнахьен бусе шин сменагIа къахьег цига дакъа лоацача наха.

Болх ипатовски методах цхьан комплексагIа бу. Хьалхари ардари къаьст-къаьста долаш чуэв ялат. Комбайнаш кхай тIара дIанкхачул тIехьагIа цар моттиг ча гулдеш, цунах аргIаш деш болча наха дIалоац, тIаккха лаьтта ахара тракторaш арайол.

ХIанале 1100 гектар совгIа ялат хьекха касарех lо а дIала цунах 730 гектара тIара дар аьрда баьннаб механизатораш хIаьта дерригa чуэца дезар 1755 гектара тIа да.

Колхозхой дега боккха тоам беш да ялат. ХIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 23.6 центнер чуэц на, хIаьта планагIа чуэца дезаш хиннер 19.2 центнер мара дацар.

Комбайнераштa юкъе лаьржача социалистически яхье хьалхи Морозов Анатолий Ивановичи Шаздата Николай Леонтьевичи ва. Смении балха нормаш 140—150 процент кхоачашъю царех хIаране.

Иштта овсаре къахьег кхай тIара хьатта ялат дIанкхухьаш лелача шофераша Калмыков Александр Ивановичеи Бурносов Александр Петровичеи.

Дика болх барах хIанале массехказа ахчин премеш еннай царна. ХIаьта социалистически яхьа итог хIара дийнахьа ю. Хьалхе яьккхачарна премеел совгIа карара кара тела цIе вымпелаш тел, цар сийна «Молнеш» арахец, колхоза правлене хьалхашна Къахьегама Сийлен байракх айю.

Дерригa ялат бархI дийнахьа чудерзаде дош деннад колхозхоша. ЛаьрхIар кхоачашде шоий иза дIанкхоачаргхиларах шеко а яц цар.

М. ХАМАТХАНОВ.

Кхалнах-новатораш

Дукха кхалнах ба гудермесски локомотивни депо творчески къахьегаш. Цар хьотте а хьагойтад, дюкя моллагIа хьаькъали хьисапи йоаш йола гIулакх дукхурдолаш, шоай производствана накъадаргдола хIама дагадоагIаш хилар.

БорхI кхалсаг я предприяте изобретателийн рационализаторийн общества балха юкъе хьинаре дакъа лоацаш. Йоккха яц из коллектив, амма цар даь хIама наьха тертам тIаозаш хул.

К. М. Кутько инструментальни цеха капронщица. Из болх беш йолча коллективера нах берригаш хIана бац аьнна рационализатораш ба. Из ше а юстара латтад цу саг чIоагIагIа шийна тIаверзавеча гIулакхa. Цун вота тIа къахьегам аттача баккхаре, материалаш кхоапра тIаерзаьь йола йиъ технически разработка я. Клавдия Михайловна тIехкхьарча кердарех цаI—цинъа пайда мийца полимерни тайпа производствана юкъаюкъейоалаю капрона отходаш кагъю приспособлени оалаш яр я.

«Кровельни кIод ардара йола приспособлени». Из я Зоя Пахомовай новаторски предложени. Из а цу цехе я болх беш, амма кхыча профессех. Из строгальщица я. Профессе новкъарло яц цунна изобретательски балхаш де. Кхерамлен техника тоара тIаерзаьь я Зоя автор йола хIана производствана юкъейихьа керди шин предложени.»

Компрессорни — локомотивни депо эггара чIоагIагIа тата долча участкаех цаI. Агрегаташа ду таташ чIоагIагIа новкъа да болхлошта. Цудухьа укхаза компрессорни участкай машинистий гIулакха оерцагIъьйлар кхерамзлен техника инжинер Э. В. Смирнова. Цо даталавцача кердачох ала а оал: компрессорнера тата дужадергаш. Из предложени юкъейоалаьчуд тIехьагIа цу цеха болхлой къахьегама хьалаш дика тоаделар.

Прометиуточни станцешка тепловозаш йиекхача хана солидаь лоаттадар. Дизелий шатунно-поршнеевой группа хьалаш талхар, даьтта доагорца доачдар бахьан долаш дукха дизельни даьтта довра предприяте. Керттера бахьан дар тIехкхьардар. Из гIулакх тоадара ниъ лехар В. П. Сонинас — химически лаборатора заведующес. Цо предложени йир даьттах доагор кхийтта моттиг нийсъелча «М12—Б» чу детта даьтта кердадаккхара процент хувца аьнка. Из предложени юкъайоалаяро синача эффекто йиш хилийтар локомотивни депона 981 сом кходе.

Рационализаторий уйлаш доазув долаш яц. Из цIаькха а хьагойтад депо управлене инженера Э. А. Виноградовас. «Корий а нагарий а сьаний перемычкай конструкци хувцарах» яхача цо дагалаьцача кердаю йиш хилийтар предприятена 323 сом кходе.

Изобретательства юстара латтац техник Р. Ф. Запороженко я. Баьъдa, бацхи дукха яц цун чота тIа предложенеш — ерригеш шинъ, амма цар хьахьоих из кхалсаг хIаманна доал ца дарцеи хьурмат ца дарцеи мишар хургбоацаш хилар.

О. С. Мельникова — локомотивни депо рационализаци гIулакхашта йола инженер. Цун чота тIа я шин эзар сом совгIа экономически эффект еана 13 предложени изобретени. Ерригаш а материалаш кхоара, тепловозашта ремонт яра технологи тоаяра, болхлой къахьегам аттача баккхара тIаерзаьь я уж. «ТягIони электродвигателий меткодержатела кроштейн мел оагIора яьнай хьахьокхаш йола приспособлени» — иштта оал Ольга Степановнай цхьан разработках. Цо еннай экономи эзар сома тIехйоал.

А. ГИННО,
«Красное знамя» яхача Гудермесски района газета балхахо.

Доакъар шортта хилийта!

Къахьегама хьинар айдаьд

ДIадахача шера кхоачам хиллал доакъар lалашдарах доахан дика lаигара даьхар Назрановски района «Экажевский» совхоза хьайбаш леладераша.

Хаил хьалха кхоачашьяьй царгари продукци яккхара ах шера план. Пачхьалкхена дIаенниай 196,5 тонн шура, планагIа 170 тонн йолча. ТIехкхоачашъяьй пачхьалкхена дулх доххара план а.

— Мишта вIаштIехьдаьннад шуна из толамаш даха? — хетт аз совхоза кулгалхошка.

— ДIадахача шера планал совгIа йол, ча, сенаж, силос, концентрированни доакъар lалашдир оаха. Дулх, шура яккха, хьайбаш дебаде чIоагIа новкъостал дир цу гIулакхо, — йоах керттерча инженера, директора декхараш кхоачашдеш волча Аушев Къамболата.

Укх месачникaх 100 тонн йоли 400 тонн сенажи кийчъе езаш ба уж, цул совгIа кхыдола доакъар а. Цу гIулакха дIадахача шера а укх шера а дIайийнаяр 364 гектара тIа тайп-тайпара культураш. Люцерна, рапс, горохи кхи дика хьийккъьб. ХIанз уж культураш хьокхаш боахк механизатораш. Шин-хьаь дийнахьа из болх йистебаккха лерхI кулгалхоша.

Сон совхоза парткома секретарь Гандиев Мувсаи долх кхай тIа.

— Тха совхоза къахьегамхошта дика хов июнь бутт доакъараш кийчдара эггара аьттув болашагIа хилар. Цу дукхьа цхьа сахьат хиллал ха зехьа ца йоаш ма хулла дукхагIа доакъар кийчдара оерцагI а баьннаб. Декхар кхоачашдара мел эша хьалаш, долаш да тха боахаме, — яхаш дувц цо. — совхоза специалисташ, партийни комитето лира къовсам лоаттабу болхлой къахьегам дика вIаштIехьбаккхара, еррига техника балха юкъейоалаяра, йол, сенаж, силос технологи телха ца еш кийчъяра. 100 тонн йол кийчъаь даьннад тхо, хIанз сенаж йолла да.

Из къамаьл тха хилар 93 гектара тIа горохаца цхьана дIабийна кен болча кхай тIа. Цига нийсделар тхона доакъар lалашдара вIашагIъеллача отряда кулгалдеш вола Арчаков Хаматхан а.

Тхо къамаьл деш латташ хьагучальяр сенажа лаьркIа аьта буц тIайоллаш Батыгов Мухьмада лелаю машин. Дукха ха яалехьа сенаж кийчъеча ферме дIаяхар баьцаш тIайоллаш Бацаев Адама, Албогачиев Закреча лелаю машинаш а. ТIаккха комбайнашта кIаль дIаотт Шаихоев Яхьяеи Костоев Ахьмадеи лелаю тракторни тележкаш. Цхьа ха яьнча тхона юхе гIолла тIехйоал моша доакъарех етта лафет тIехьа а йийза коммуниста Угурчиев Iамархана лелаю трактор. Лафеташца комбайнашкара доакъар дIанкхухьаш ба Мутаниев Махьмад-Сали а Балаев Макшарип а.

Дика вIаштIехьбаьккхаб укхаза доакъар lалашдара болх. Еха техника тоае кийча йолаш «Техпомощь» яха машин латт кхай тIа массе хана. Делкъийна механизаторашка хIама дийта деза ха хьатIакхаьчача а юхасовцаш КИР-1,5 яха комбайнаш. Цу юкъа царна lотIахошабу шоллагIча смена кийчбаь механизатораш. Цул совгIа кхай тIа латташ я Гайтов Татархана совлен комбайн а.

— Доакъар кийчдара овхе хьалхе а кийчо яьр, — йоах Арчаков Хаматхана. — Болх дIаболабе кийча яр тха еррига бархI комбайн цхьабакъда, укх кхай тIара ир мара хьакха ха хьатIакхаьча буц яц тха хIана оьнча пожаш кхаьча яц. ХIаьта укхаза эшаш кхо комбайн мара яц. Болх беш йоах Цечоев Ювнапа, Евлоев Йоакъапа, Аушев Ювгипе лелаю комбайнаш. Каст-каста долхача доагIаша болх хьабе дитац тхо, цхьабакъда малх хьежаш ди деча хи эзхьа ца йоаш къахьег тха механизатораша. Кхоана йистедоврга тхо месачниках йола план кхоачашъяь.

Дика вIаштIехьдаьнхад укхаза социалистически яхь лелаю гIулакх. ХIара КИР-1.5 яхача комбайна тIа болх беш волча механизатора 4 гектар совгIа доакъар чуйицача хьалхара моттиги карара кара тела цIа вымпели лу, цул совгIа преми а лу. 3,5 гектар хьекхача — шоллагIа моттиги премии. Иштта планал совгIа ферме доакъар дIадихьача механизаторашта а премеш тел.

...Малх чубуз, баьдъера, цхьабакъда, къахьегама овсарле лоха ца йолийташ къахьег механизатораш. Къайдбеннабеле а шоаш баьккхача толаме раьза ба. Шин дийнахьа 54 гектара тIара доакъар чуйица баьлар уж.

Балха хьокхажашка хьежача хьалхара моттиг яьккхар комбайнера Евлоев Йоакъапа, шофера Батыгов Махьмада, трактористa Угурчиев Iамархана. Царна карара кара тела цIе вымпелаши премеши елар.

— Къаьстта дика болх баьр белгалваккха сона, — дехар ду аз парткома секретарага.

— Цхьацке шоллагIча дикагIа болх баьб яьнна ала хала да. ХIарийе шийна хоор, ния дIаниоачар деш, берригана болхлоша хьинаре къахьег. ТIехьа тIайоагIачи хана а къахьегама овсарле лох ца йолийташ къахьега дага ба тха механизатораш, — аьлар Гандиев Мувсас.

А. САГОВ,
тха соб. корр.

КОММУНИСТАШ—ЭГГАРА БЕХКТОКХАМЕЧА УЧАСТКАШКА

«Ингушский» совхоза партийни организаце берригa коммунисташ боахама керттерча участникe цар бIаргхьожам хургболаш кхаь цехови организацеи кхаь партийни группеи вIашагIтехаб. Хьайбаш кхоабачеи комсаш лелачеи отделенешна я совхоза керттерча учадьбе а болх беш я цехови организацеш. Доахани жаи кхоабача фермашка а шоллагIча мехотряде а вIашагIъехна я партийни группаш.

Укх шерарча чоалхане хьалашка совхоза хьалхашка латта декхараш дикагIа кхоачашдара къахьегамхой оарцагIбоахаш. Шоашкара хьокхам гойташ болх беш социалистически яхье хьалхарча мугIарашца латташ хьабовгIа коммунисташ комбайнер Гетагажев Хьажбикар, вокхагIвола жаIу Атаев Аизу, тракторист Коригов Ахьмад, дукха кхыбараш.

Совхоза балха керттера лостам ба комсаш лелаеш. 760 гектара тIа дIаегIа комсаш я боахаме, царех 183 гектара тIара яраш укх шера хьуакъам бала безаш а йолаш. Укх шера дукха йоачаш хилар бахьан долаш цIаккха ца хиннача тайпара чоалхане да ханнахьа комсий плантацешкара балхаш чакхдоахилга. ХIаьта а совхоза комсаш лелаерий вIаштIехьдаьннад еррига комсашта хьалхара оасар чакхдаккхеи мугIарашта юкъе культиваторши кхои. ХIанз шоллагIа уж лоархIаме цин болх дIахьош ба совхоза комсаш лелаеча отделене.

Къаьстта чIоагIа lувал ошаш яр укх шера хьуакъам бала йолалуш йола комсаш. Цу комсашта lуналдеш ба шоай дезалашца цхьана юрта баха нах, аккордно-премиальни системах алапи а телаш. ДIадахача шерашка чакхдаьккха хила дезаш дола цхьадола балхаш, масала, шпалера оттаелга, укх шера де дезаш нийсденнадар укхаза техника ца тоъар бахьан долаш а. Цхьадолча даькъе из лоархIаме болх ший ханнахьа чакхбаккхара йоагIача тайпара йоакхо ца ир бахьан долаш а.

Укх шера ше къаьстта ша механизированни бригада вIашагI а елла из болх чакхбаьккхаб совхозе комсий плантацешка. Цо торо еннай хьувкъам бала безаш комсашта кара lунал дара балхаш чакхдахи. Ханашка дикa лача кIезиг-дукха тIехьадаьннадале а.

Уж балхаш вIаштIехьдоахача хьинаре дакъа лоацаш хиннаб комсаш лелаеча отделене управляющи Мержоев Махьмадгири, коммунисташ вокхагIвола агроном Ярахмедов Макач, бригадир Алимагомедов Алимагомед, кхыбараш. Комсаш лелаерий балхашка хьожаш, техникаца царна новкъостал деш а хиннав цехови организаце секретарь вола мехотряда начальник Коригов Султан.

Укх шера жа лоргилга ханнахьен дикеи чакхдоаккхилга тIадиллад коммунисташта, из дош партком дийца а дийца. Стригальни пункта заведующелла хьожаьвь совхоза юрисконсульт Фаргиев Васамбик, тараз оза оттаньй комсомолка Коригова Тамара. Жа лоргача тIачIоагIваьв парткома член вола Арсамаков Уразби.

Жа лоргача пункте вIашагIъеллай ханна йола партийни группеи цхи саг юкъевоагIаш халкъа тIахьожамхой пости. Парторгруппорг У. Арсамаков хержав.

Цар новкъосталца соахкарчул дикагIа вIаштIехьбаьккхаб совхозе жа лоргара болх. Итт саг ва жа лоргаш. ХIанзалехьа 5300 совгIа устагIа лергаб цар. Цафга безараш бархI эзар совгIа болча. Дийнахьа бIаьннега дIакхоачаш жа лоргаш ба М. Г. Акаюи, Бокова Тамара, Атаев Аизу, кхыбараш. Морально а материально а белгалбоах социалистически яхье хьалхара кхо моттиг яьккха жа лоргараш. Укх деношка чакхдаккха лерхI совха жа лоргилга.

Массе а зайн совхоза партийни организаце теркаме да укх шера юкъарча хьайбашта доакъараш lалашделча. Совхозе вIашагI а елла болх беш я ше къаьстта йола доакъараш lалаеду механизированни отряд. Цунна кулгалде оттаваьв дуккхача хана денз совхозе болх беш хьавоагIа Белхароев Идрис. Укхаза къаьстта хьинаре къахьегаш ба механизатораш коммунист Коригов Ахьмад, Фаргиев Билан, Цокиев Макшарип, кхыбараш.

Месачникаx 500 тонн йол, 150 тонн баьпа хьоари, 200 тонн сенажи кийчъе езаш бар совхозе. Июнь бетта тхьаь дийнахьа совхозе кийчъьай 170 тонн йоли 500 тонн сенажи, 90 тонн баьпа хьоар даьккхад. Йол яккхара делхараш дизза кхоачашдуденнадаш совхозе дукха догIаш делхарца по аьла хьахьекха буд йокъаллийта вIаштIехьа ца далар бахьан долаш. Из сенажа дIайолла езаш нийсденнад доакъар ца талхийтара. Цудухьа шинъ ахи план кхоачашъеный сенаж дIайоллара.

Месачиннех доакъараш lалашдара декхараш дизза кхоачашде лаьрхIа бе совхоза къахьегамхой. Кара мангал хьоккхаш йол lалашъяра совхоза дикка новкъостал ду городерча предприятей коллективаша хьежабеча наха.

Ахархочун берригача къахьегамах хьаданнии берниг вIашкатохаш бола кIи-марс хьатIаэттаб. Цун кийчо яра гIулакх къаьстта чIоагIа терко еш леладаьд совхоза парткомои берригача коммунисташеи. Ка бола ялаташ сихеи ца дойташ чуэцара яьча кийчояга хьажарен из керттера болх чакхбаккхара план чIоагIъярен дош дувцаш йийлла партийни собрани хиннай совхозе май чакхбоалача деношка. Ипатовций методагIа чакхбоаккх оаха укх шера а кIи-марс. Цунца дувзадена дерригa балхаш цхьан ханна дIадахьара ше къаьст-къаьста механизированни звенош вIашагIъехкай. Царна керте оттабьб дукхагIа опыт йола коммунисташ, комсомольцаш, активисташ.

Ялаташ хьекха касарех lодохкача звенона кулгалдеш ва коммунист Гетагажев Хьажбикар. Из ше а волаш виъ комбайнер ва цу звеноца. БархI комбайнер волаш я касарех хьал а эцаш ялат вардаш йола звено. Цар звеньевой ва Алероев Ризван. Цунца болх беш я ши комсомольско-кагирхой агрегат, царна тIачIоагIбаь хьона шофераш а болаш.

Ше къаьстта звенош хургья ялат хьатта дIакхухьаши цIендича из пачхьалкхена дIалуши, чах аргIаш деш, ялаташ чуйица мукъадьнна кхаш oбхаш тоадеши, хьатта ялат дегаши докъадеши. Иштта, къаьстта звеной а технически гIулакхаш чакхдоахаш, балха боахкараштa оша гIулакхаш lалашдеш, социалистически яхьа итогаш еш, социалистически доалахье лорaяра лаьрхIа, иштта кхы дIахо а.

Цул совгIа цу собране чIоагIъяьй совхоза керттера специалисташ юкъебоагIаш йола пропагандистий группа, ара кхашка политически болх бара. ВIашагIъеллай кIи-марсаца дувзаденнача дерригача балхашта кулгалдара оперативни штаб, кхоитта саг юкъевоагIаш. Штаба кулгалдеш ва парткома член совхоза директор А. А. Картоев.

ДукхагIдола ялаташ хьакхари ардари къаьст-къаьста долаш чуэца лаьрхIад оаха укх шера (90 процент). ХIанз маькха кхашка гонахьенаш хьоккхаш, юкъе касараш доахаш ба механизатораш. Укх деношка дIаболабаь кIи-марс сиха чакхбаккха а лерхI совхоза къахьегамхоша. Цу гIулакха мел эша кийчо я яьннай.

М. БОКОВ,
«Ингушский» совхоза парткома секретарь.

ДИКАЧА ОПЫТАХ ШЕРАГІА ПАЙДА ЭЦА

ПАРТЕ ГРОЗНЕНСКИ ГОРКОМА ПЛЕНУМЕРА

Укх деношка хиннача парте Грозненски горкома пленуме «Идеологически, политико - кхетама болх дІахо тоабарах» болча КПСС ЦК соцамо дІадехарашка хьежжа города партийни организацеша къахьегамхошта интернациональни, атеистически кхетам лулга вІаштІехьданнхарахи из дІахо тоабара де эшарехь» доклад йир парте городской комитета секретара Л. П. Белоглазовас.

Докладчико а цул тІехьагІа къамаьлаш даьча коммунисташа а белгалдаьхар, шоай партийни организацеша лакхе латтача органаша тела рекомендацеш ларде а лувцаш къахьегамхошта интернациональни, атеистически кхетам балара даьхьа дикка опыт Іоаль хилар. Парте райкомаш цу балха идеологически учреждеш хьинарегІа юкъеувза яьннай, дикагІа координаци ю халкъа депутатий районни Советий отделаша, комсомольски, профсоюзаи организацеша пу хьакъехьа чакхдоахача гІулакхашта.

Динах тешараш дукха е кІезига хилар тахкара вІашагІъеллай Іилмахоех латта социологически группа, болх беш я интернациональни атеистически кхетам балара йола городской районни координационни советаш. Цу хьакъехьа коллективашка кхетам луш ва 2300 лектор, агитатор, политинформатор, атеистически балха организатор.

Наьха дешара, хана боарам, уж динах тешаш е цатешаш хилар ларде а лувцаш чакхбоах интернациональни атеистически болх «Старогрознефть», НГДУ, «Красный молот», «Автоспецоборудование», ацетонови заводашка, «Промавтоматика» НПО, педагогически училище, кооперативни техникуме, кхыча коллективашка.

Халиъий доттагІала, материалистически идееш йоаржаеча лоархІаме дакъа кхоач марксистско - ленински дешарга. Чакхдаьннача шера политдешара ерригача звенояшка дешаш вар 95 эзар коммунисти парте воацари. Дукха дукхагІа хиннаб В. И. Ленина теоретически тІехьале, диалектически исторически материализма проблемаш, КПСС кьамий политика Іомаеш бараш. 83 эзариел совгІа нагирхо ва дешара заведенешка шоай идейни боарам лакхбеш, 3 эзар гаргга вир халкъа университеташка интернациональни атеистически балха теорехи практикехи йола знанеш Іомаеш.

Шоай коллективерча къахьегамхошта коммунистически кхетам луча ханнаре дакъа лоацарех дувцаш къастта дІайха дешаш аьлар нов. Казюпас, СССР 50 шу дизара цІерагІча химзавода директора, слесарий бригадирах Мовлет Абдулхаджиевич Мамаевах. Цо къастта чІоагІа кхетама болх бу бусалба динах тешараштa юкъе. ХІаьта цу тайпара бараш дукха хул юртара заводе болх бе ухачарна. Царех цаІ яр Есмурзоева Забура.

Юкхьаща дено хоза балха дІатарлуш йоагІар из, банъла, цкъа бутт боалача хана цІаьхха балхара дІа а яьнна цІалхар. Техкача гуnедаьлар цІагІарбараш раьза ца хилар бахьан долаш из заводица къаста езача дІакхоачаль хинилга. Из общежите яхийта а «сов мукъальнна» лелийта а реьза хиннабац уж. ТІаккха лаьрхІа цун даьй бахача юрта дІа а наха цига царца къамаьл деш хилар из къахьегаш хиннача цеха начальник нов. Чингариев. Цо нах хьагулбаь дийцар царна шоай нІи хезача завода барт тайнача коллективах, цун дикача традицеех. Иштта, заводе юхаена йола Забура хІанз дикагІболча болхлой мутІарашта юкъеяхай, общественни балхах дика кайоалаш я, цудухьа хІанз парте мутІарашка яха кийчлуш я из.

Нов. Казюпас шиъ къамаьл чакхдоалаш хІанз а хІара сагага дІакхоачаш идеологически болх вІаштІехьбаккха шоашта карагІдаьннадац аьнналале, цо лакхе доаладаьча масалаша кІаьтта хьакъекхар дог лизаш къаьсткъаьстача халаца болх беш хилча нах сихагІа кийсача новкъа баха аьттув боалилга.

Цудухьа динах тешача къаьст - къаьстача махаца беш болча балха къаьстта чІоагІа тернам тІаахийта беза яхаш дийцар цига къамаьл даьча дукхачар. ХІаьта на гІулакх шоай коллективашка ледаре латташ хиларе мукъарал а дир. Иштта, «Трайсмаш» завода слесарa нов. Ананченкос дийцар дина Іоткъама кІал латтараш дукха бий хара шоаш соакка винетировани ярах, болх берех дикка дакъа даьлах тешаш хиларах. ХІаьта тайра хІама деш яц 6 сагах латта атеизми совет. Шоай болх планагІа лелабац, динах тешарий учет лелаяц е царех хІаранеца болх бац, духхьашха балха бьакка нагирхой болхлой классе дІайбар санна йола традицеш коллективе дІачІоагІлургйоав хІама дац. Къаьстта дукха вайнах бахача микрорайоне цар наьна меттала лекцеш елга вІаштІехьдаьккхац.

— Тхо тахан эла йиш йолаш дац динах тешараш тхоай коллективе шел миссел ба, аьлар карьероуправлене бригадира нов. Бутаева, хІана аьлча тха парторгинзаце чакхйоаха мероприятеш даим ахар санна массови йолаш хуландаь.

Дукхача партийни организацеша шоаш кхетама болх вІаштІехьбоаккхача хана республика дІадаха история кІинига тернанду, саг цу е кхыча къамах хилар пун шиъ динах тешарца дувза гІертарца динах керте латтарашеи санкетам тІехьабисача налеи хьувндор юхатохара тІагІертан хьакъален болх бац. Цу хьакъехьа дийцар пленуме Нохч - ГІалгІай пачхьалкхен университета пророектора нов. Кодзоева.

Грозненски межкдаьтта института, Нохч - ГІалгІай пачхьалкхен университета, историe, социологе, филологе Іилма - тохнама института партийни организацешта Іилман состапти хьалхашка уттеш йола интернационализман атеизман проблемаш тохнилга лертІа вІаштІехь ца дахкхарах критика йир пленуме.

Хьалхашка хаттар оттадеча профессионально - техникически училищера хІара шоллагІчен юкъараобразовательни школера хІара пхелагІчен дешархочо шоаш динах теш аьнна. Цо хьагойт школашка, училищашка, лаьрххІача юкъерча дешара заведенешка дешархошта атеистически кхетам балара хаьдда система хьа ца яьлга. ХІаьта Іилма - атеистически пропаганда, берий дакьцтеш ноаношта мига вІалла еш яц.

Хаьдда лостам боацаш динах тешара къалаш ца доазаш бу из болх 18 процент динах тешараш болча Нохч-ГІалгІай гІишлошъяра управлене подразделенешка а. Дукха формализм хулийт цу балха юкъе Грозненски кога гІирс беча фабрика, «Грознефтегеофизика» треста, «Металлист» завода, цхьайолча транспортни организацей коллективашка, социально-психологически башхалонаш дешара боарами теркал ца беш леладу из гІулакх «Горанцеторга», швейни производствени объединено йкалнхха юкъе.

Партийни организацеша интернациональни атеистически болх вІаштІехьбоахача хІанз а боагІача тайпара пайда нийбац къахьегама коллективий кхетам балара нивах, кІезига йоакхо ю коллективашка унакцІена мравственно-психологически хьалаш хьадара, къахьегам вІаштІехьбоакцача коллективни формаш юкъейоалаярa, масе а хана доагІар дац беррига болхлой, къаьстта динах тешараш шеибараш хьинаре общественни болх бара, социалистически дов лелаяра юкъеоазара.

Вух соцаш пленуме къамаьл даьча парте Грозненски горкома хьалхарча секретара И. Н. Семенова белгалдаьккхар, городской партийни организаце интернациональни атеистически болх бара дакъе дика опыт Іоаль яле а республика столични организаце шиъ совленех: вІаьхий революционни традицеш йола болхлой класс, Іилма-технически творчески интеллигенци, лакха квалификации йола кадраш, дегІаена индустриальни базеи культура учреждеш сети хиларах — лертІа пайда эцаш йоацилга. Атеистически болх динах тешарешта юкъе бах Іе йиш яц, цо чулаца безе берригa нах. ХІанзалца хьа дика дукхаларча балха тІа критически хьисап кхолулаш хинилга а дІахо йодача хала атеистически, уйлай вахар чІоагІду низ, Іилман мировоззрения социалистически гуманизми йІаьхий хилар кІаьтта дІагойта деза хилар белгалдаьккхар цо.

Пленуме къамаьлаш даьчар болх тоабера тІаерзаль тайп-тайпара предложенеш тийлар, хІаьта городе атеизма цІа хьаделла деза ха тІакхьача дукха ха я яхаш а дувцир.

«КПСС ХХУ съезда решенешкеи СССР Конституце дІадехарашкеи хьежжа городской партийни организаце къахьегамхой письмоша болх белга вІаштІехьдаккхарахи из тоабара де эшарехи яха дош дувцаш совхьа чакхъяьннача пленума соцам кхоачашбелга мишта латт хьахьокхаш баьча хоамага а ладийГІар пленума доакъошхоша.

Пленума балха юкъе дакъа лоацаш вар КПСС обкома пропаганди агитацеи отдела заведующи А. И. Тацитов.

С. МАЙСИГОВ.

ИттлагІча пятилетка заданий ханал хьалха кхоачаш я еш, КПСС XXVI съезда сийлеица пиъкъахара шерра социалистически яхь йоаржалий Аргунски «Пищемаш» завода бригадаша, сменаша. Социалистически яхье яьнача бригадашта юкъе дукхача хана дена хьалха латташ хьайоагІарех я Алиев Саид - Хьусен керте латтача резчикий бригада. Цхьанкха бутт дІабахийтащ цо шо тІенйца декхараш дикка тІеххоачаш да деш. Бригадерча шиъ новкъостаuта хьокхамаш телаш къахьегаш ва укхаза резчик, коммунистически къахьгама ударник Лакраев Шамалды.

СУРТА ТІА: резчик Щ. Лакраеви бригадир С.-Х. Алиев ва.

И. ПЛИЕВА сурт.

ШИЙ ЛОІАМЕ БИТАБ БОЛХ

Бутт хьалха доахан а дийнъа цхьаннех ши шурий ферма йир Сунженски района ЦІеча Эскара цІерагІча колхозе. Царех Евлоев Султана кулгалдеча пхьоралгІча ферме хилар со укх деношка.

Шин корпусе леладу доахан. Царел цхьанне чу латтараш механически детт... чу — кулг-кара.

Дукха бе цу ферма доахан леладеш дикка опыт Іоаль нах. Масала, доярийш Фаргиева Золубан, Машиева Яха, Бачиева Валентина, бежа Іуй Евлоев Хьамзат, Газдиев Махьмад, Трехин Михаил.

Опыт хиларга хьежжа да цар балха хьокхамаш а. Иштта Фаргиеваси Бачиеваси (уж шаккхе а механически доахан детташ я) дийнахьен буса юкъера лаьрхІача 10 килограмм шура йоаккх хІара кхоабоча Іаттатара. ХІаьта йІашиева Яхас юкъера лаьрхІача нийс килограмм. Плана дикка дукхагІа я из. Иштта, йоагІачул совгІа шура йоаккх бежа Іуйи Евлоеви Газдиеви Іуна деча доахангара а.

Во вІаштІехьдаьхадаш доярий-балха хьалаш а. Іалашбаьб уж бож беттача хана хидаиа баргбоапача гІирсаца. дІайха хий эшаш моттиг хилча, газеца хий дІоахдеш йола вешк лотае мара езац.

Ала хІама доацаш дика а кхоеб доахан. Радновага хьежжа лаьккхача шурий цхьан килограмма 400 грамм кхоачийташ концентрированни хІара Іатта 50 килограмм луш мошеи доакъар тела доахана дийнахьен буса. ХІаьта а пачхьалкхенга шура йоахкара ах шера план гарга а кхоачашъе вІаштІехьдаргдац ферма коллективаа.

Фуд цун бахьан? — аьнна хаьттача.

— Хала Іа даьккхар доахана. Доажаде арадаха. моша доакъар тела йиш йолаш ца хьатІакхачалехьа шим бетта бардаца. концентрированни доакъарца хьаьндаь ча мара ца луш кхаьбар уж. Эшача боарамагІа доакъар дІа ца кхачийтарагІа цу хана гІелденна доахан хІанз а меттадаьхкадац. Цул совгІа ферме болча 412-чех беттам 330 мара етт бац, дисараш дахка нийчдена да. Цу гІулакхаша хьарагІдалийтац тхв коллектива шура яккхира ах шера плана кхоачашъе. — жоп делар Евлоев Султана.

Цхьан оагІорехьа бакълув ферма заведующи. ХІаьта а. пачхьалкхенга из йохкара плана кхоачашъе вІаштІехьдаргдар колхоза, ферма кулгалхоша. специалисташа шоаб декхараш лертІа кхоачаш а деш балха кхоачамбоацараш нийс из долийтаре.

Иштта, со цу ферме венача хьалхарча дийнахьа саррахьа бож бетта нийчлуш боахкар доярка. Кулгалхоех цхьа саг вацар ферме.

— Мичаб? — аьнна хаьттача:

— Бригадирий, учетчики, воккхагІа вола бежа Іуйи хьайбаш леладераштa. дІайхийтай аз укхаза болх беш яр. — йоах Евлоева.

Дика да. Саг балхара цхьан юкъа мукъа ца валийтача йиш йоацаш гІулакх нийслуш а хул. Цхьабакъда, геттара лоархІаме, материально бежитонхаме йола из моттиг, цига ше хайна а е кхыволa тешаме саг ховлаь в гІулакх ца леш мишта ют балхах дог лозаш волча кулгалхочо?

Цига доакъар кхухьаш лелача трактористаша дерга аьнна ала валаш со. Цхьабакъда, кулга цІена воацача саго де мегаш хІама да-кх, ферме хьаденначул дукхагІа ше доакъар денад аьнна йоазув дар. Доакъар дукхагІа хьа мел дахь механизаторашта доагІа алапи ІотІа ма кхетий.

Ферма корпусашка. конторе, цІеча уголоке хьожаш чакхваьлча ха йиш йолаш хилавзар хьайбаш леладерашта юкъе лаьржача яхье хьалха вар. ХІаьта тІехьавусар мала ва. Леладац укхаза наьха балха хьокхамий улг. яц «Молнеш».

— Цу гІулакхага хьажа везаш зоотехник вар. Из воашаш кьккхача юкъа нийсденна хьокхамий агитацена бувзам бола кхоачамбоацараш. Уж ма хулла сихагІа дІадаха хьожарга тхо. Цунца цхьана, социалистически яхье итогем шиъ ханнахьа ю оаза. ХІара итт ди даьлча яхье хьалхара кхо моттиг лакхача наха кхачи премеш тела. ТоашагІа болчарна карара мара тела цІе вынпед лу. — йоах Евлоева.

Республика дикагІа йолча фермашка яхье итог елга. хьокхама агитацеи вІаштІехьйоаккхилга учетчикаша цхьана бригадираш чакхдоаккх. ХІаьта укхазе хьайбашка хьожаш шитта а геттара дукха болх бе белача зоотехника из гІулакх хІана тІадиллад кхетаде хала да.

Яхье итог еш оттадаь тІехьара протокол хьахьокха аьнна шийга дехар дича.

— Укхаза сога дац. Цхьабакъда колхоза конторе-м хила деза, — аьлар Султана.

Хилар со конторе а. Апрель бетта хьалхарча итт дийнахьа баьча балха яьча итогех оттадаь протокол мара дацар бухгалтере.

ХІара дийнахьа доахана ялх — ворхІ лафет моша доакъар дахь ферме. Из а. хІаьта концентрированни дар а укхаза латтача тараза тІа озачул тІехьагІа, лаьрххІа леладеча журнала тІа дІа а язийд, мара хьалхашка дилліц хьайбашта, — йоах Евлоев Султана.

Цунна цхьана, из гІулакх иштта чакхдоаккхаш да аьнна моттийтара мара ца леладеш санна хетадолийташ цхьа хІама нийсделар. Иштта, цкъа дахьаш лафетаца мел моша доакъар дахь ферме хар дукхьа тараз долча дІадахача, из латтача чукхьа цхьаннкха саг вацар. Истола тІа цхьа тетрадь уллар. «Новкъостий, со йоалаш оашоа хьадена доакъар оза а озаш укх тетрада тІа дІаяздеаш». аьнна даь йоазув дар цу тІа. Цун кІела моаш мел доакъар дена хьокхаш шин трактористa дІазза даь йоазув а дар.

Хьож со ферме хьадахьа доакъар дІаяздеча журналага. Цу тІа Іуйрийна нийс сахьат даьлча йоазув даьлар тІарала тІа болх беча ше. Цу хана дено из ферме йоацилга гуш дар.

— Цхьа гІулакх нийсденна Іуйрийнен сайрийнен шоаза бетт ферме бож. Іуйрийна из болх чакхбаьккхача дІа а бахи кхаш а дийкъа сайрийна доахан детта доза ха хьатІакхачалехьа хийца юхабахка кхоабергбар ферма кулгалхой лайнадарlс. хьадехох дог лазац баларе. Цунна цхьана, лакхе дийца кхоачамбоацар а хургдацар.

Колхоза кулгалхой. специалисташ юкъе а болаш ферме беча балха тІахьожам лоаттабеш дежурство леланра оттаь графи я. Из кхоача па елга. хІаьта я аьнна азар дукхьа куна мара оттаь йоацилга хьакъекхар сайрийна бож беттача кулгалхоех, специалистех цхьаннкха саг ца хиларо.

Лоацца аьлча, ферме беча балха тІахьожам лоаттабара гІулакх тегса дитад колхоза кулгалхоша. Болх хьабой бергба оаш, ца бой шоай лоІаме хургда шо. аьлча санна хьайбаш леладериш такххалча а бита, ферме дечох дукха бала боацаш дел цунна керте латтараш а. кулга цІена боцача наха паргІато а еиш.

М. ХАМАТХАНОВ.

Нохч-ГІалгІай АССР Лаккхехьарча Совета Президиуме

ЗАКОНАГІА ДОАГГІАЧА БЕССА

Укх деношка шиъ аргІанарча заседание Нохч - ГІалгІай АССР Лаккхехьарча Совета Президиумо йийцар «1980 шера 22 феврале г. Москве Баумански хоржамий округа хархоршта хьадхашка нов. Л. И. Брежнева даьча къамаьлагара хьадоагІа декхараш кхоачашдара Шелковской района халкъа депутатий исполнительни комитето беча организаторски балхах» райисполкома председатела В. Д. Аралина отчет. Президиумо белгалдаьккхар къахьегамхой депутатий Совето а цун исполнительни комитето а цу хьакъехьа хоадам боллаш болх беш хилар.

XVII-лагІа шера хержача ерригача Советаша шоай хьалхарча сесешка белгалдаьд экономикаи культураи даькъера шоай декхараш, советски законаш лорадара лоаттабу тІахьожам чІоагІбаре, бахача наха гІулакх делга тоадаре, организационно - массови болх дІахо аргабьккха тоабаре, депутатий хьинар айдаре, производстве а общественни ваhаре а Советий кІалхи чІоагІъяра де дезараш.

Керда хержача депутатий хьинар айдалар, да лаьрхІар кхоачашдара тІаберзабаь кар болх бар бахьан долаш лукхагІа йолча Советаша оюаш оттадаьр кхоачашдаьд.

Іоаьлча опытах пайда а эцаш Советаша чІоагІа теркам тІабохийт социалистически яхь дегІайоалаяра, иттлагІча пятилетка заданеш толаме кхоачашъяра. хьал а лоац дІадоаржа а ду хьалха латтача коллективашен производства новаторашен дІадоладаь дика гІулакхаш. Плана заданеш кхоачашъяра новкъостал деш ба Советаша беш бола организаторски кхетамен болх а.

Цунца цхьана Лаккхехьарча Совета Президиума заседане белгалдаьхар цу балхацара кхоачамбоацараш а. Цхьайолча Советий мероприятешка белгалдаь дац керттера декхараш, цІераш яьхаш гІулакх кхоачашде дезарий, уж кхоачашдара хана белгалъяь яц. ХІанз а беррига депутаташ бац Советий, массазарча комиссей балха юкъе даьна лоацаш. района Советаша чакхдаьккхадац иттлагІча пятилетка 4 шера заданеш дерригача боахамашка кхоачашъяйтилга. Района колхозашa совхозаша тІехьайисай 4 шера пачхьалкхена ла яхат, дулх, комсаш йохкара. Ше тІайицача соцам тІа Лаккхехьарча Совета Президиуме халкъа депутатий Шелковской районни Совета исполкомагара хьадийхад нов. Л. И. Брежнева увцанеш кхоачашъяра тІаберзабаь бола Советий организаторски болх чІоагІбара, кхарча шера а бІарчча иттлагІча пятилетка а плана социалистически декхараш толаме кхоачашдара цхьа тІа а гІулакхаш чакхдоахилга.

Промышленноста, транспорта, бувзама йолча Лаккхехьарча Совета массазарча комиссе предложенех Президиумо дийцар «Халкъа боахаме къахьегама дисциплина дІало чІоагІъяраи кадраш балхара дІаювлийталга кІезигдаьхи» бола КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС соцам кхоачашбара Нохч - ГІалгІай АССР кхачан промышленноста министерства беча балха хьакъехьара дош.

Республика кхачан промышленноста министра К. Л. Исмаиловий доклада тІеи Лаккхехьарча Совета массазарча комиссе председатела Е. А. Надирова баьча хоамаи тІеи белгалдаь дар, министерствеи отрасле предприятешен коллективашка къахьегама дисциплина чІоагІъяраи кадраш балхара дІаухилга кІезигдаран тІаерзаль мероприятеш чакхйоахаш хилар. Цу деррига а гІойле производствении заданеш кхоачашъяра.

Цунга хьежа из дош нийдеча а дувцача а хана гучадьхар къахьегама дисциплина товяран кадраш дІачІоагІъяран кхачан промышленноста министерства беча балхацара лоархІаме кхоачамбоацараш а. Дисциплина телхаеш моттиташ хІала а дукха я. отрасле предприятешкара кадраш дукха дІаух, ерригача коллективаша кхоачашъяц планови заданеш, дІахо тоае езаш а арахецача продукци дикал.

Лаккхехьарча Совета Президиумо министерствана тІадиллар белгалдаь кхоачамбоацараш дІадоахилга, предприятей коллективашкара организаторски идейно - кхетамен болх чІоагІбелга, къахьегама дисциплина чІоагІъяра, балха ха зехьа йоаелга дІадаьккхара, стабильни коллективаш хьаяра из тІаберзабелга, цу ларда тІа 1980 шера плани бІарча пятилетке кхоачашъяра Іалашделга.

Нохч-ГІалгІай АССР Лаккхехьарча Совета массазарча комиссешка

ХІАРА ПИСЬМОНА — ТЕРКО

Лаккхехьарча Совета законодательни предположенеи комисси хьежай «Грознефтеоргсинтез» яхача производственни объединене письмош. [illegible] къоастаю. Гучадаьннад объединене болхлойи гІулакхера нахи кулгалхоша, цу балха бехктоххаме болчар тІанйбеш хилар а. йоазонца а шоаш хьабаьхка а наха еш йола заявленеш дІаязъеш йолга а.

Цунна цхьана комиссе заседане къамаьлаш даьча депутаташа уйла тІаяхийтар цу балха тІа долча цІенхаштарча кхоачамбоацараштa.

Объединене. цунна кара йолча предприятешка моттигаш а заявленеши жалобаши къоастаяра хана телхаеш, кулгалхоша шоаш нах тІанйбу деношка тІехьадоахаш. е йоагІа анализ яц инстанцешка леткъаш хилара бахьаний. Уж дешаш цІаккха дийцадац генеральни директор волча еча совещанешка, къахьегача коллективай собранешка.

Халкъа депутатий Грозненски Совета исполкомо 1979 шера 13 июле объединене ЖКУ уйла тІаяхийтар письмошцеи заявленешцеи беча балха тІа белгалара кхоачамбоацараш хилара. ХІаьта а хьалха а санна гІулакх тоалуш дац цига.

Н. Анисимова цІерагІча заводе, кхыча предприятешка массаза а де лоагІар дац къахьегача коллективай собранешка а кепайоазон тІа а болхлоша еча критиках. Къахьегамхоша шоаш кулгалхоша тІанйцача деча декхарий хьакъехьа еш йола распоряженеш кхоачашъяра тІахьожам мела лоаттабу.

ТІанйцача соцам тІа законодательни предположенеи комиссе объединене генеральни директора Г. А. Яценкона могадаьд граждани письмош [illegible] бешца беча балха тІера кхоачамбоацараш дІадаха. ХІара письмога дика хьожаргболаш, нах лоархІаргболаш, волокита лоргйоацаш кадраш хьалхьехра болх чІоагІІагІа бе. Шоаьта карайолча предприятешка наьха письмош, заявленеш, жалобаш мишта къестаю хаддаза хьежа, граждани бокъонаши законо лорадеш дола хьашташи телхадара бахьанаши из хулийта хьалаши дІадахара де доагІар де.

Лорае дІайийна хІамаш

Юртбоахама культурай хьувнкъам алсамбаккха йиш хулийтача торонех цаІ зене йолча йоархІашца, садоахкача хІамашна дика вІаштІехьбаьккха къовсам лоаттабар да. Из дика хоаш ба республика юрта боахама къахьегамхой.

БІаьстанен ахка долалушеи плата жужелицах, черепашка яхача калпех, тайп-тайпарча оасара баьцех дІайийна хІамаш лорееш боккхеи лоархІамен болх чакхбаьккхаб республике.

Иштта, зене йолча хІамашна къовсам лоаттабеш хІанзлекъа 410 эзар гектара тІара тайп - тайпара балхаш даьд, цунах 200 эзар гектара тІа химически оасар даьд.

Индустриальни технологех дІайийна хІамаш лорайра къаьстта теркам тІабохийт. Иштта, агротехнически лахача боарамах чакхдаьхад индустриальни технологех дІайийна коартолаш зене йолча кІамаех лорайра балхаш Сунженски района «Путь к коммунизму» колхозе. Во вІаштІехьбаьккхабац из болх Назрановски района «Экажевский» яхача совхозе. Боахам вІашагІбеллача дено укх шера эгара хьалха коартол дІайийначa дерригача кхашка гербицидаш техай цу совхозе. Авиацех пайда а эцаш шиъ ханнахьа молхаш техар колорадски яхача чоашилга. фитофтороз яхача лазаре духьала.

Уж балхаш чакхдахар бахьан долаш зайхе цІераш яхача шинна боахаме оасарах цІена да хІанз коартолаш дІайийна кхаш.

Юртбоахама культураш лорайра тІаерзаль лоархІам кІезигагІа боацаш мероприятеш чакхъяха еза еккаша шоллагІча даькъе. Коартолаш, помидораш дІайийнача кхашка дІахо дІабахьа беза колорадски яхача чоашилга духьала лоаттабу къовсам.

Вай республика хаоттама хьалашка шера кхоза еб из зуламе йола садоала хІама. Цун личинкаш сиха дегІа а ух. ВІалла йиза а ца кхеташ за цу дІайийнача хІамашта кІезига дегІаенча чоашилгаша. Уж дукха а ебийтача дІайийнача хІамай дерригa гІанаш даар кхераме да.

ХІанз шоллагІа еба йолалургйолаш я колорадски чоашилг. Коартола цхьан боарах летача кегьера лаьрхІача 25—50 чоашилго 30 процентагара 50-ега кхачалца лохбу хьувнкъам. Чоашилгашта духьала къовсам уж къона йолча хана лоаттабеча найдаегІа хул.

Наьха доалахьара дукха йоккха йоацача бешамашка кулг-кара хьалехьа а еш йоае еза чоашилгаш, цар бІеэш доха а деш. Колхозийи совхозийи доккхийча кхашка духха дІалржке уж йоаю хлорофос техача хих пурх а беш. Цхьан гектара шиъ килограмм тох хлорофос. Иштта пурх а беш тоха мегаргъя метафос (2.5 килограмм гектара тІа).

Колорадски чоашилгашта духьал къовсам лоаттабар чакхдаьккха деза уж ебача хана шера кхоза. Помидорашта цар дукхагІча даьнье зе ду уж дегІайоагІача хана, цар зиза даккхалехьа.

Коартолашта юкъе чоашилгаш ебара хьаьзара мул бозабелча, лакхе вай йийцача молхаел совгІа, тоха мегаргъя 65 процентни полихлорпинена маркхат, кхо килограмм гектара тІа а кхоачийташ.

Колорадски чоашилга духьала къовсам лоаттабешше а геттара лоархІаме да юртбоахама культурашта хула фитофтороз яха лазар кхеталехьа молхаш тохар.

Коартолашта а помидорашта а хулача лазарех эгара кхерамегІа дар да из. ХІаьта дукха тІоадал йолаш денача шера къаьстта чІоагІа даьржe хьувнкъам геттара лохбу цо.

Июнь бетта республика вхьайолча районашкарча доалахьа йолча бешамашка гучадаьннад из лазар. Из лазар лораха мегаш да колхозийи совхозийи кхашка а. Цудухьа помидораши коартолаши дІайийнача кхашка хІанзза а цхьан процентах латта бордоски маркхал тоха йолае еза хих пурх а беш. Бордоски маркхалал совгІа тоха мегаш я цун метта етташ йола молхаш: 0,5 процентни цІеста хлорокись, 0,4 процентни купрозан, 0,4 процентни цинеб. Йоачан йолаш ха отте уж молхаш етта еза 7—10 ди юкь а юташ, екъа лотташ 15—20 ди.

Июль, август бетташка помидораш кхеча боахамашка хлопковая совка яхача садоахача хІамашта духьала къовсам лоттабеш бІарчча комплекс мероприятеш чакхъяха еза. Из ца дой совхозашка кІовцискаша чІоагІа хІалакье мег помидораш.

Цу зене йолча садоахкача хІамашта духьала къовсам лоаттабе геттара хала да. ХІана аьлча, помидораш кхаччача хана царна духьала молхаш тоха йиш яц. тІехьагІа цар наха зулам дар кхераме доладаь.

НІовцискашна наха зе ца деча биологически средствех пайда эцаш къовсам лоаттабе беза. совкас фуаш деча хана уж дуаш йола трихограмма яха садоала хІама ара а хецаш. Цул совгІа тоха йиш я совканен пун кІовцискаштеи геттара новкъа хула шийна бактереш йола препараташ, иштта: энтобактерин, БИП, дендробациллин, кхыараш.

«Ассинский», «Юбилейный», «Пригородный» яхача дукха баьнадаараш кхедеча совхозаша йоккха опыт Іоаьй хлопкови совкаца къовсам лоаттабеш. Цу коллективашта геттара дика хов боккхо хьувнкъам чуларa трихограммах шиъ ханнахьа пайда эцилга мел лоархІаме да.

Фитофтороз яха лазар доадара меттел дикка аьттув луш хилар июнь бутт шекара свеклана зене дола церноспороз, хоха зе деш дола пероноспороз. комсаш телхаеш дола мильдью яха лазараш лебадара а. соминй гаьнашта хула парша яха садоала хІама дегІайоалаяра а.

Геттара чІоагІа даьржад июнь бетта укх тІеххьарча хана мильдью яха лазар шиъ ханнахьа бордоски маркхал ца тохаш дитача комсий кхашка.

ТІехьайоат комсашта молхаш тохара хапаш Малгобекски района «Ингушский», «Кавказ» совхозашка, кхыча боахамашка.

Ахкан замалихьа кхашка балхаш дераштa хьалхашка латтача декхарех керттера дар да оасара баьцашца къовсам лоаттабар. Массанена дика ховш ва оасаро мел зе ду дІайийначa хІамашта. Цар лаьттанцара тІоадал хІаувш, кІезигагІа кхоачийт культурашта лаьттанцара пайдане хІамаш. Хьувнкъама дикал лохъю, кхашкара балхаш зе халагІа хулийт.

Оасаро Іоткъам бича, эца беззача боарамагІа чуэцац хьувнкъам колхозашкеи совхозашкеи.

Оахаш доацача лаьтта (понаш, дІаегІа гаьнаш атІа моттигаш, кхыараш) кастъкаста буц хьокхаш леладе деза. Буц хьакхац еза из дакъе массаза ала. Наьхьа йистошка, скверашка, кхыйола йоккха йоацача лаьттан чІегилгашка тІазувла оасар овлаш а тІехьа кулг - кара дІадаккха деза.

Кхы цхьаькха а да. Геттара лира къовсам лоаттабе беза дувцилга йоацаш зенелолча карантийни оасарца — амброзеца. Юртбоахама культурашта зе дарал совгІа из геттара во я сага унакцІеноина а. Зиза доаккхача хана амброзе тІара хьахьувча демо сага садоахача къамарга а моржа а аллергически лазар хьоаду. Цунах хул «сенни лихорадка» яха лазар. Цудухьа амбрози дІаккха еза цо зиза тохалехьа.

Къаьстта дукха тІаьъле хул амбрози Назрановски, Малгобекски, Сунженски, Ачхой - Мартановски районий кхашка, кІаьта ваькъий, махалий йистошка. Геттара дукха хул из доикха зе деш йола буц Сунженски района Кирова, XIX партсъезда цІерагІча колхозий доалахьа долча лаьттaшка.

Лакхе цІераш яьхача районий а боахамий а кулгалхоша, мел зене я кхета а деш, лира къовсам лоаттабе беза амброзеца.

М. УРМАНЧИЕВ,
баьцовгІаш лораяра республиканскеи станце начальник.

«Сердало» редакцега жоп лу.

«Торонаш дукха я балда...» аьнна керте а лодаь яр укх шера 3 июне «Сердало» газета тІа кхаатеха химиа райдови бригада материал. Цу тІа дувцар Назрановски районе доакъараш хийчдера нехаш болх бе йолаллийтар сихдера дакла даргдоацараш;

КПСС Назрановски райкома хьалхарча секретара нов. Мякиева А. А. беча хоамагІа цу тІа дийца кхоачамбоацараш долаш хиннад. Из материал района юрта боахайн болхлой совещане йийцад.

Де доагІар даьд «Назрановский», «Экажевский» совхозашкара АВМ, «Октябра 40 шу» яхача совхозера бригадаш ю лини сихагІа болх бе йолаллийтара.

ХІанз «Октябра 40 шу» яхача совхозера бригадаш еча лине хьалхара аргІа болх бе йолаллийтай.

«Назрановский» совхозе АВМ болх бе йолаллийтара балхаш чакхдоалеш латт. «Экажевский» совхозе къоастадаьд АВМ-04 электродвигатели ялара дош.

КПСС обкома бюрей НГІАССР Министрий Советоа ялатен даьтта доахеи культураш дуктагІа кІаерах баь соцам кхоачашбеш «Экажевский» совхозе доакъара культураш дІаювлга 18 процентагар 12 процентага кхоачаш кІезигдаьд. Цу совхоза шоаелагІа кееш йола культураш чоте яйкача торонаш я эцача боарамe доакъараш Іалацде.

Гуьржийн ССР. Зураб Константинович Церетели — СССР халкъа художник, Ленински СССР пачхьалкхеи премей лауреат, СССР художествай Академе член-корреспондент ву. Цун, творчества йовзаш я вай мехка а гаьнна цун довзонел арахьа а искусство езаш берашта.

Грузе Iилмай Академе историе, археологе, этнографе, Института этнографически экспедицеца а волаш художник гIаш ерригачa республике гIолла чаккхаьннаа.

ЧIоагIа уйла тIехьхьта болх баьб Церетели Зурабa Ульяновске Ленински мемориальни комплекс кийчъеча. Иза бахьан долаш СССР Пачхьалкхен премии еннай цунна. Адлерерча ВЦСПС курортни городока берий зона IалаьмaтIе хоза сурт дилларах доккха совгIат — Ленински премии еннай цунна.

Грузе столице хозагIйола мотигаш цо кийчъянь мозаичне панно латташ я.

СУРТА ТIА: ЦеретелигIар Зурабя Ивессен болча хьовхалгIа венав поэт Вознесенски Андрей.

Г. КИКВАДЗЕ сурт. ТАСС фотохроника.

Мишта кхоачашду тIаьйца дейхараш

КХЫ А ХЬИНАРЕГIА КЪАХЬЕГАРГДА

Иттазгlча пятилетка декхараш хаьал хьалхен дизаш кхоачашдара тIехьа МагIалбикерча бурувдеттараша юкъе ярчача социалистически яхье хьалхарча мугIарешка латташ шерагара шерага балха планаш тIехкхоачашъеш хьайоагIе тха бригада коллектив. Хаьал хьалха, В. И. Ленин ваь 110 шу дуза-ча денга кхоачашдаьд тха бригадерча бурувдеттараша яхе шера декхараш. Еррига-ча бригадаша кIаъе шоалагIа тха бригада коллектив я уж декхареш толамца кхоачашдьир. Цу хана деза хьатIайоагIача пятилетка чотагIа бурув тохаш хьа а йоагIа из.

Толамца кхоачашду тха бурувдеттараша укх шера декхараш а. Iiхе бетта бурув тохара план 107 процент кхоачашъяй оаха, 5000 метр кIоарга бурув а тIехa тувя тIерча юрски тIоьлашкхара мехкадьтта даькхара лаьрхIа я тха скважина. ХIаьлехьа 2088 кIоарга бурув тохад оаха укхаза.

Укх июнь бетта мела тIехьашка бурув тохара скважина кийчъеш ха тхо. Оттальча тенашкен денен чакхдахх оаха уж балхаш а.

Иштта къахьегамa толамаш даца тха віаштIехьдовл хьалхашка латта декхараш кхоачашдара тIехьа кхотеяна барт-цхьоагIо болаш дика бурувдеттарий коллектив вIашагIкхетар бахьан долаш. Дукхача хана деза болх беш МагIалбикерча чоалхаерча геологически хьалашка бурув тохара гоьзал лакха йолаш, коллектива хьалхашка еттадаь декхар диза кхоачашдара шай низ хьинаре кхуда деш ва бригадера хIара болхло.

Ца хаддаш бригадерча бурувдеттарашта юкъе политически-кхетама болх беш, хьалхашка латта декхареш царна дIадовзийташ, уж дикагIа кхоачашдара кьакъаш лохаш, беррига болхлой социалистически яхье юкъеозаш я парторг М. Зейтов вола бригадера партийни группа.

«ХIара балха дениш — динна наьна» аьлла болча дешах болх беш ба тха бурувдеттараш. Цу яхь кIоаги хIара дийнахье, яхье зорала тIа хьокхамаш дIа а гойташ.

Социалистически яхье хьалхе лелаеш, цхьаьта тIадиллa декхар дизза кхоачашдеш, массе а хана хьинар кхо ва деш къахьегаш хьабоагIа бурувдеттараш Ибрагимов Рамазан, Зарудиев Яков, Пронин Николай, бурувдеттачун гIонгIаш Дзейтов Махьмад, Алиев Александр, Исраилов Даварбек, слесарь Гетагаиев Бексолт, электромонтер Боков Махьмад, оператор-коллектор Зарудиева Лариса, кхыбараш.

ЧIоагIа дегаш гIоадалькна тIаьйцаб бригадерча бурувдеттараша укх деношка Москве хиннача КПСС Центральни Комитета июньски (1980 ш.) Пленума балхах бола хоам. ХIара советски дага дитара да цо тIаьйца социамин. Къаьстта боккха лоаркIам болаш ба аргIанаре XXVI КПСС съезд гулъярах бола соцам.

Тха бурувдеттараша, беррагача советски наха а санна, дег тIара къоабелъеш хьалхаьд КПСС ЦК-и Советски пачхьалкхен арахьара а чура а политика.

Парте XXVI съезда болх дIабоалу ди кхы а дикагIча балха толамашца бейгалдаккхара, социалистически Даьхен пха чIоагIбара кхы а хьинарегIа къахьега лаьрхIа ба тха бригадера беррига бурувдеттараш.

И. ГАЛАЕВ,
МагIалбикерча бурувдеттача управлени буровой начальник.

ДОЗАЛ ДЕХЬАРА

САЛЬВАДОР. Реакционни хоьцаш ультраьттехьара террористически группировкаш, бандаш тIIар деш я мехка демократически ярa тIехьа, терорах низаш дараш духьала гIейттача болхлошта, ахархошта, студенташта.

Режимь духьала барaш лувщ гIертаиш патрулеш городашкен юртаншкен лаьттий. (Сурта тIа).

ЮПИ—ТАСС сурт.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

МАШАРИ ПРОГРЕССИ КАЬНЬАГIА

Дунен общественноста а пресса а теркама юкъеоттиге дете КПСС ЦК июньски Пленума итогаш. Дерригача дунен тIа шерра юкъаш я КПСС ЦК Генеральни секретара вовкъоста Л. И. Брежнева доклади Пленумо тIаьйца соцамаш.

«Работническо дело» яхача болгарски газето яхачох, къаьстта боккха лоаркIам болаш ба «СССР-е коммунистически общество хьалъяра дIахо йодача хана стратегии тактикен кийчъергйола, советски коммунисташтен беррагача къахьегамхоштен марксизма-ленинизма идеалаш кхоачашъяра тIехьа, машаран дерригача халкъий вахар тоадаларан тIехьа цар лоаттабеча къовсаме хьалхашка латта керда исторически декхараш хаьдда белгалдергдола» КПСС XXVI съезд гулъяра хьакъехьара соцам.

«Руде право» яхача чехословацки газето ший аргIагIа белгалдоаккх, хургйола КПСС XXVI съезд — «Боккха лоаркIам болаш событи я алкха советски халкъа хиние ца Iеш ерригача социалистически содружествана, дунен халкъашта юкъерча коммунистически болхлойн болама», яхаш.

Къаьстта чIоагIа дерригача дунен тIа теркам тIаозаш хIама хилар Л. И. Брежнева доклада тIа хIаизарча дунен халкъашта юкъерча хьала анализи дунен халкъашта юкъерча хьалахи Советски Союза арахьарча политикахи Пленумо ба соцамин. Доазол арахьарча комментатораш а эттара кьалха белгалдоакх ленински КПСС, Советски пачхьалкхе машар чIоагIбара, кхохкам кIаьдбелга кIоаргдара тешаме хилар.

Советски Союз машар лорабара низ кхобеш яц, белгалдоакх «Берлинер цайтунг» яхача газето (ГДР). Дунен халкъашта юкъера хьал тоадара наькъагIа боккхаш бола хIара гIа чIоагIа хала бале а СССР са тохаш а бIу бенна а КПСС XXIV-ен XXV-ен съездаша белгалбьяча наькъагIа йода.

Советски кулгалхочо, язду «Ланд ог фольк» яхача датски газето, цIаькха а чIоагIа хьахтайкадир дерригача дунен тIа машар чIоагIбара кхохкам кIаьдбара политика чакхьяккха лерхIаш Советски Союз хилар.

Американски массови информаце средствайн, кхыча мехкий газетийн теркам тIазаар «шийла тIом» юха дийнбе, милитаристски гIулакхаш, масала, Афганистанана дувзаденна дараш, хьалхьоаде гIертача Вашингтона агрессивни арахьарча политикана Л. И. Брежнева яьча критико. Л. И. Брежнева, белгалдаьккхар Сан-Франциско радиокомментатора, кхы цIаькха а тIакьийхар Афганистана чурча гIулакхашта кхыча мехкашнара чугIертилга сопадара, цу хана белгалдаьккхар из мохк империалистически политикана юкъеозара йола Вашингтонеи Пекинак планаш еха хилар.

Доазол арахьарча пресса комментарешка белгалдоакх, Пленумо беррига а бизза а КПСС ЦК Политбюро, КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела Л. И. Брежнева машар безаш долча дерригача халкъашта хьаштдола машара программа кхоачашъеш беш бола болх, аьнна.

Лакхе фега гIодла лелар НАТО мехкий ВВС зикаш тIалатта вертолеташ, Лагуна хиника сайца латтар тIема фрегаташ, керттера ярех йолча капиталистически воркI державна — США, ФРГ, Франце, Ингле, Итале, Канада, Японе — кулгалхой совещани йолра гIайрена тIадоагIа наькъаш лорадеш.

Уж кхерамала хиийтара оттаяь духьаленаш дика тарлуш яр малхбузерча мехкий лидераша совещани еш дикача баьдеча атмосферацa. Капиталистически дунен экономика, белгалдоах экономисташа, цIаккха ца хиннача тайпара ахча дайдалари хьабе болх ца хилари шийца а долаш чIоагIа лохлуш латташ хилар. «Сов баьнача наьха» эскар капитала доккхагIдарех долча мехкашка 18 миллион саг ва. Из бахьан долаш Итале правительствана керттe латтачо Ф. Коссигус аьлнад, дукха хьабе бола боацаш вах Малхбузехьа хиларо «капиталистически строя эгара чIоагIагIа йоли лардаш толлае мег».

Венеце вIашагIкхийттача Малхбузен лидераша маганзар экономически лазар дIадоккхаргдола средство лаха. «Хьалха санна уж пачхьалкхенаш чIоагIа экономически, энергетически, финансови холонашта кIалйисай», — белгалдоакх «Корьере делла сера» яхача итальянски газето.

Кепайоазоно ядечоах, США беррига низ тIабахийта цу вIашагIкхетаре дакъа лоацаш хиннарий теркам экономически проблемашта тIера баккха, цар низ Вашингтона авантюристически арахьарча политикана тIаберзабе гIерташ хиннай. Цхьа бахьан доацаш дацар президента Картера гера IоаделгIа сихдара. НАТО милитаристски кийчонаш сихъяра бола никъ лелабар. США «гIожа позици» башха хьаллоацаш хиливзар партнераш, кIаьта из бахьан долаш малхбузехьарча альянсе барта боацаш а хилар. Францеи ФРГ-еи кулгалхоша, масала, нъаьгга дIахайтар кхохкам кIаьдбара тIехьа. Малхбоаленнеи Малхбузеннеи юкъе цхьана гIулакхаш леладара тIехьа шоай правительствашо хилар. «Тайм» яхача американски журнало цунца дувзаденна мукIарло дир «дукхагIбола малхбузеневропейцаш боккхонца кхохкам кIаьдбар лоиши дIахо йодача хана социалистически мехкашца торгови, культурни хувцамаши дипломатически къамаьлаши леладе лоиши хилар».

Иштта политически наблюдателаша а теркам тIабохий вIашагIкхетаре дакъа лоацаш хиннараша тIехьхьарча советски инициатива — Афганистанера цхьадола тIема доакъош арадахара, — тайп-тайпара мах беш хилара. США кулгалхой гIерт фуннагIа даь а цу гIуланка лоархIам мел бе, цIи хеза бола пачхьалкхен деятелаш, цхьадолча малхбузен мехкий кепайоазоно СССР из дика гIулакх лоархIам болаш конструктивни хилар белгалдоакх. «Дикача оагIонгахьа берзабаь гIа», — иштта аьннад Советски правительства решенех Франце президента В. Жискар д' Эстена.

Доазол арахьарча обозревателаша вIашагIкхетара итогий мах а беш, хет цига хиннача лидераша малхбузен союза хиния кIоарге човаш ерзаергйола никъ дакa магаидар аьнна.

къа мутIахье хилара дунен халкъашта юкъера вIашагIкхетар. Азеи Африкан халкъий солидарноста инициативагIа хиннача цу вIашагIкхетаре дакъа лоацаш хилар 20 соагIа болча мехкарен дукхача дунен халкъашта юкъерча организацейн тикалаш. Цар дийцар Афганистана халкъ апрельски революцена карагIдаьннар лорадара тIехьа империализми реакцен низашта духьала цо лоаттабеча къовсаме из хьаллацара доагIац дола дешаш.

Форума довкъошхоша боккха мах бир КПСС ЦК Пленума итогийн цига КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева яьча докладен. Белгалдаьккхар, Пленумо цIаьхха а доттагIал долча Афганистанацарча гIулакхашта Советски Союза вениц принципиальнии лераме хилар чIоагIдаьлга. Советски Союзо цхьадола тIема доакъош ДРА-ра арадаха аьнна из решени дунен общественносто шерра хьаллацай, хIаьта США империалистически гIозараша цар союзникаша мелла чIоагIа гIерте а цун лоархIам мел бе церна могаргдац, белгалдаьккхар вIашагIкхетара довкъошхоша.

Азеи Африкан халкъий солидарноста организаци масса хана хила а хиннай я а я Афганистанера апрельски революци хьаллоацаш, хIаьта цу организаце Генеральни секретара заместитела Б. Рая дешашца аьлча, цуо гIулакхаш бе-башха ца хеташ, чурча гIулакхашта империалисташ чугIертара духьала афгански халкъо лоаттабу къовсам терлал ца беш Iе лаьрхIа а яц из. Азеи Африкан халкъий солидарноста организаце, аьлар М. Б. Рэи, могаду цIенча дег тIара Советски Союзо афгански халкъа деш дола новкъостал, хIаьта чIоагIа харцахьа лоархI Малхбузерча пропаганда Афганистана чура хьал харцахьа дакха гIерташ мел леладер.

Дагадохийтаргда вай, укх шера 14 мае ДРА правительствас хоадам боллаш конструктивни предложенеш а оттаяь лоалахарча мехкашцара — Иранацареи Пакистанацареи гIулакхаш тоадара йола предложенеш регионера хьал тоадара йола кхы дукха мероприятеш кхайкаьяле а США, китайски гегемонисташ, реакци ДРА-на духьалара агресси социйташ яц. Кабульски вIашагIкхетаре дакъа лоацаш хиннараша чIоагIа харцахьа лаьрхIар США империалистически гIозарийн Пекинан политика, хIаьта белгалдаьккхар регионера гIулакхаш къоастадара керттера дар дикача лоалахойн машар безарен принцип йолга.

Афганистала дукхача районашка баха хиина форуме дакъа лоацаш бараш теша йиш йолаш хилар тIехьадисар дIадоаккхаш керда общества хьалъеш доаллача къахьегам дукха безаш долча афгански халкъо толамаш доахаш хиларах.

«ХIанз хIаране чIоагIа ала йиш я Афганистанера хьал дикагIча оагIорахьа хувцалуш латт аьнна, — аьлар вIашагIкхетаре къамаьл деш НДПА ЦК Политбюро члена, ДРА революционни совета председатела заместитела С. А. Кештманда. — Афгански халкъ тIехь-тIехьагIа чIоагIагIа кхоталуш да НДПА-неи правительстванеи гонахьа. хьаллоац ший хьашташа яххача тайпара йола цар политика, могаду Советски Союзеи Дунен халкъашта юкъерча прогрессивни низийн оагIонтахьара йола солидарности вошал тIехьа деш дола новкъостали».

В. ВОЛКОВ,
В. МАТИШ,
Г. КУВАЛДИН.
(ТАСС).

БАРТ НИIГIАЧА ХЬАЛЕ

Венецански Лагуне хозача моттигашка уллаш йола Сан-Джорд-Маджоре яха дукха йоккха йоаца гIайре шин дийнахьа гонахьа го баь латтача чIоагIален хьисапе

АФГАНСКИ ХАЛКЪА МУТIАХЬА ДА

Дунен машар безаш йолча общественноста оагIонгахьара Афганистан шерра хьаллоацаш хилара тешал деш хIама да дIадахача кIираIа Кабуле хиина афгански хал-

Ахьмад ВЕДЗИЖЕВ

САIЕХАМ

«Къаьра дув» яхача романа тIара дакъа

Боккха кегар бар Сардала цIагIа беьйлар. Вишача даргIатта наб юлацар цунга, лелаш сатем бецар. Беррига вах, дерригa дуне, кхьиметтел шийн дезал а шийна дукхал баьлча санна хетар цунна. Цо дIа мел доладаь хIама цхьаккха аьттув болаш хилацар тIехьхьарча хана. Гой, цу бIаьно Джабига хIанз даьр. Кхьиметтел кийсса кегашта ураотта хоьш а вец. хIаьта а шийна лоеш дар леладе гIерт.

— Аз цIока йоаккхаргьа ду бIижа тIера... Кхий чу волларсва аз из, юеча хIамах мотт а ца тохийташ.

ВIалла Сардала ца меттар дар кIаьнко даьр. Даьга, наьнга цхьаккха хоаттам а боацаш школе деша вахавар из. Деша вахар-м фу дар, хьужаре а ца ухаш вахавар. Сардала-м цунах хIана а хIама ховш хургдацар, тахан гоера Шолжа тIара хий моладаь воагIаш молла духьал кхийттавецара. «КIаьнк мичав хьа, деша хIапа ахац из?» — хьаттар цо Сардалага раьза воацаш. «Фу кIаьнк вувц Iа?» — кхетанзар цо яхачох Сардал. «Фу кIаьнк вувц, хьа кIаьнк Джабиг... Джабраил вувц-кх». ЛаьрхIа моллане бIарахьежача цо бегаш ца белга кхетадир Сардала. «Тха цIагIара дIа-м деша вода, яхаш ух, — корзагIеаьллар Сардал. Моллагара хайра цунна Джабиг цхьаккха хоаттам а боацаш школе вахалга. «Нах Iаьса берзаш латт. — хьехар дир молла шеи дIакъасташ, — хачий Iе а яьккха кIаьдача моттиге сьрг бетта беза ший наьна цIи йиnъергйолаш».

Моллацара хьа е къаьста чувоагIача юкъа чIоагIа уйла йир Сардала кIаьнна даьчун. ШоллагIа цу мара дацар цо Джабиг хьужаре деша дIавоина. Цу юкъа цхьа бахьийта Iийнавацар Сардал моллена толашагIа бола устагI. Тlехьара бар бехьийта а кIира сов хе мара яцар. Шийга а, цIагIарчарга а цIаккха кIаьнко школе гIоргва оалаш а, е деша хала да оалаш а хезадацар цунна. Баьъдар аьлча, дукха ха йоаццаш молла гIадж йийтта кот лаз яхаш леткъаш-м вар из. Иттача фуд гIаж, лезача фул кег? Цунна хьалхара деш таIазар дац из-м. Дуне Iодалаче деза иштта хьадоагIаш да.

Яьнача цIера тIа фатаген доттара тарделар Сардала моллагара шийна хезар. ВоI ликбеза деша яйта, яхаш. цхьа саготдаь Iийнадацар цун тIехкьерча хана комсомольцашен активисташен. ВоI мишта йохийт деша, маьре яха хе йола воI. Цига йохийтачул-м алийтача ма толий из. Из-м дIадерзаде хийкадар цунна. Буро тIа вахаш волча шийн вешийца Iумарбикаца Iеш я аьнна дIалочкъайир цо Мадина. Уж шийна тIехьара хоадам баллаш дIабарт йоIа метта сесаг Макка кхийтар цо ликбезе. Из цигара мукъаьккха а даггара бахьан долаш вар Сардал, бакъда, юрта бутув бийрзача санна цхьаккха мегаргдола хIама дагадохацар. Массанел чIоагIа цо тамаш еш дар мукъа йолаш а, йлапаш а из це Iомадича мегаргйовцаш санна дешар Iомадеш я ше, яхаш, Макка бордеш вIашкадетташ хилар. Хьанна еш цун дешар, лувчача хана шара букъах вIараш тьакха а ца ховш йолча Iовдала.

Iеха а ена из хургйий-те Джабиг школе вахийтар, цIаьхха дагалецар Сардала. ШайтIаш дюаш Iеха дерг ма дий цар, кхалаха. Нагахь ва шийта хуле ший хьал еина ди цунна дицде лаьрхIар цо. ТIаккха Шамсуддин дагавехар, лоалахочун Берда воI. Из ма вий школа директор. Сардала ший воIаца Iумарбикаца цхьана техникум а яьккха. Укхан воI-м, дьалвиках, Буро тIа хьоеканаьвар балха. Дика да укх яьнача цIера юкъе Шамсуддин санна юрта ца вене. ТIаккха везаргвар хьона ликбезаши колхозаши вIашагIтоха, яхаш, наха ше гоамвалийта. Сардала воIо дергдац изламорг, иштта кхеваьвац укхо ший воI. Шийна доагIар Iаьдалагара хьа а доакхеш, наха гоам а ца волийташ вахаргволаш Iомаваьв. Шамсуддинах а ала хIама долаш вацар Сардал-м, тIехкьарча хана кхалнах ликбезашка деша ахийта, яхаш цо наха ше сов валийтавецаре.

Гоера яур а яьста из кхий чу дIаоттавеш йоаккха ва дукха хетар Сардала ше кое чукхачача. Джабиг яха из бIиж дешара чувале сесага цунах фу хоа хьажа гIертар из. Нагахь Маккийна ховш цо из даьдале цIаккха дицдургдоаца халахетар сесага де лаьрхIадар. Кхетаде деза шийгара цIен доал цхьаккха хIаман духьа Сардала дIахецаргдоацилга. Цхьаккха дезалхочун боаьо яц уккангаре йурам доацаш цхьа кот лоаза.

— Хьона ховш дий из? — цун дагара дар ха воаллаш сенна бIарга тIа бIарг а оттабаь Маккийна хьалхашка дIаэттар Сардал. — Баьъдар алалахь, сона хIаьта а ховргда хьона из.

Ца кхетадеш ягIачара цунга хьаллцежар Макка. КIезига шераш дацар уж цхьана баха, шин воI кхеваьвар цар, цхьа воI кхеьяр, эттара вIамагIа вола Джабраил а деша вахавар. Цаккха мараца охца хиннацар Макка, цунна духьале еш хиннацар. Хард хургдар цун на мерах кхералга да аьлче. Бакъда, Маккас кхетадора Сардал дезала йоакхо еш хилар уж кхебаь ца Iеш, етта баха Iомабе а из гIерташ хилар. ТIаккха кхалсага кхы фу эш, дезал Iалашбаь хилари шийна тIа тхов хилари мара. Из маро Iалашдеш дар, тIаккха кхьдолча гIулакхашта Макка юкъе гIертацар.

— Со-м кхетац Iа яхачох. — ягIачара хьалгIеттар Макка. — Фуд Iа хеттар? — Тахан жегара цIавенача Iуйхо ше волча юрта Совета председатель а волаш нах хиннаб аьнвадар цунга. Цувах хIама дий-те мара гучуданна аьнна хийтта шеи яьлар Макка. Цунна хоара юртарча хьакимех хIама хезача тIехкьарча хана Сардал корзагIеедалга.

— КIаьнк, ях аз кIаьнк! — цIогIа хьекхар Сардала. — Хьона ховш дий из хьужарера веддалга?.. Школе вахав ва йоахий из.

Цецъяьлар Макка. Цхьаиве Iехаваьний-те мар аьнне хийтар цунна. Укх минуте хьужаре а яха дерригa тахка лаьрхIар цо.

— Хьан йоах из? Со гIоргьа укх сахьате хьужаре. — наIаргахь дIайийрзар Макка.

— Цхьаннахьа яха езац. — соцайир Сардала. — Со се воагIа моллаца а лаьтта. Цо йоах кIира а да цьукарера дIавеха, — воллаьш санна цIогIа деттацар хIаш Сардала.

— Баркал ма хадда цунна, — йиш ехар Макка. — Дайна хIама дий, цIагIа хоттам а боацаш беро шийна тоаш дар леладента. ШайтIа да из, шайтIа.

— ШайтIаш-м дерригача адамех а хулаш латтар. Деррега а цига яхача гIерташ да ер-м. Ликбезаш, колхозаш. Мичара дагалаьца хIама да из... ЦIока йоаккхаргьа аз цу бIижа тIера, — юха а эгIазвахар Сардал. — Школа хьоахаеш хезача а бIогора ухаргволеш верга аз из. Мадинана хIама хой-те цунна... Мадина! — йоIага кхайкар Сардал.

ТIехьашарча вIамигача цIагIа дочкъаяь йоагIайора Мадина. Массехк бутт а бар из наьха сага бIарга ца йойта. Ликбезе деша ца яхийта лореш яр из. Хоьллал гIехьенияр йоI, бос бахабар. Лаьца саг санна ше цIагIа йоагIаьра раьза яцар из, дале а ше раьза йоацилга дьайна холургдолаш хIама аьнпадацар цо. Бакъда, наьнга бора цо ший лоткъам, наьнгара шийна хила цхьаккха новкъостал доаьилга кхетадойя а. Да эгIазвахара бахьанах кхийттаяр йоI, цо ду къамаьл дIахезадар цунна. Ца хезача а Мадийнайна-м хоьра Джабраил школе вахалга, кхьиметтел шийна цига денна ебат а из йолча леладора цо лечкъадеш.

— Фу яхар Iа, дади? — даси наьвса дуцачох шийна цхьаккха хIама ца хоьш санна дар Мадиной йистхилар.

— Хьай вошас даьр хой хьона? — цо даьр ше дIадийцача йоI цец-аьнгIа ярейолаш санна бIарахьежар Сардал йоIа.

— Фу даьд цо?. Сона-м хIама хац.

— Хьона сенах хов из. сона а ца хоьш хилча. школе вахав-кх, хьужаре дIа а кхесса.

— КорзагIеела зиаш хIама дац из-м, — дувцаш дар вIалла дош доацар долеш санна сабаре дар Мадиной къамаьл. — Вехача фуд? Юртара дукхагIа дола бераш ух школе-м... Кхьиметтел йиIигаш а тIехьа, — тIатехар Мадинас.

Из цаI мара ца хилар дарий а хац, е шийна духьал цIаккха из йист ца хиннадаь дале а, ший дерригача бераша юкъе хьамеарагIа яр Сардала Мадина. ЦудухьайоIа Джабига даьр харцахьа ца хетар шийна новкъа дале а хIама ца оалаш сецар из. Къамаьл чакхдаьннарг а лаьрхIа ший цIалга чу юхаяхар Мадина а.

Маккийна хоара йоI чIоагIа саготдеш йолга. Кхы дукха сакъердам болаш цун вахар хьалха а хиннадеце а. хи тIа яхача, саг йоагIача-йодача ше санна болча мехкарашца сакъердам бе йиш яр цун. чу-ара венача сагаца къамаьл де йиш яр. ХIанз ликбезах лочкъаяь лаьнй саг санна бияь пена юкъе йоаллайора. Яхача фуд ликбезе деша, аьнна хетар Маккийна. кIезига бац цига-м цун хаддара ала йоаллар сесаг хьаьлина ялале юкъенйиккхар Сардал. Дуда — кун жега воалла Iу вар. Тахан цIавоагIаргва аьнна хIама дацар цун, цудухьа шекваьлар Сардал. Говраца ковра арабоалача хана Шолжа тIа хий а моладаь сихха воагIаргва аьнна вахаевар из, бакъда товр лувчаеш а, цхьаца них беттaлуш а хьевалар хилар.

— Шийна яа хIама лохьа венавар... Шийца цавоза ши саг а волаш Къовсам а хинна йоахар ше волча.

Юкъа тIа цIера ала техача санна хетийтар Сардала сесага цу деоаша. Наьасаш — юрта Совета председатель вар, тIаккха цунца хиннараш малаш ба? Сенна баьхка хила беза уж укхаза ва волча, е сенах кайнад царна уж мичахьа да. Юрта массане хьайбашта учет ена дIахьош ткъьах устагI мара дIалзбайтабацар Сардала. Воккаш дийна а декха а дIадаьннал аьнна оалаш бийцабар. ТIаккха цхьаьнне мотт теха баьхка хила беза-кх уж.

— Фу хийттад укхаьга?

— Цо-м шийга хIама хаьттал а яхацар. Ше волча на-лахча а йиаь дIабахар йоахар. дукха хье ца луш.

Дисар а сабар кхоачаделар Сардала, эгIазвахар из сесага.

— Кхычахьа на-лахча ца моттиг йоацаш баьхка хиннаб уж Дуда волча, — тIачайхар из сесага. — Бага мотт баллацарий хьона, цар фу леладьд дIахатта?

Маккас кхетадора сихвалар дIадаллаьлца мараца фуннагIа дийцача а пайда хургбоацилга. Цхьа эгIазвахача шийна чу мел доаллар ара ца даьккхача соцаш дацар цун Iаьдал. Цудухьа цун дош ца дохаде гIерташ яр Макка.

— ХIама хургдацар ши-га-м, — аьлар цо саббаре. — Кхера безаш хIама дацаре хьа ца оалаш гIоргвацар хьона. Бер а мичад из.

Цу дешаша кIезига сатем бир Сардала. ГIорг а вацар, кхерам болаш хIама хилча хьа ца оалаш. Дале а тешацар из Iунах. Iехаяь, леваь ший къайле Дудийта дIаовцийтар кхерар. Фу аьх да цунна. ший доалахьара кIезига жале а нийца тIехьашка шин кулг а теха дIавехача ма воаларий из-м. Хьалха санна атта дац хIанз Iу соцаве. Хьалха жега валла йилла ха кхоачаллалца хоадабаь мах дIабала безашар. ХIанз йоаккхаргйолча дакна бола мах хьалхе дIа ца белча жега валла тиеац Дудас. Из дар Сардала цунах боли беррига тешам бохабьар.

Даьла дикак кIезиг-м денвадар Сардала жа тIехкьарча хаца. Ма мотта доадаь а. дийна а уж дохкаш вар из. КIезига яхь сабар доре-м дукхдусаргдацар устагIий. ТIаккха леть карара аьнна догал санна бусаргбар уж, юрта Совет а, активисташ а.

— Дала ца къоастадергдахк ер дерригa а, — кIезига санетта вера Сардал. — Воацца доаллача хьахилга санна саготдойт укх гIулакхаш, цIагIарчар а, арарчар а... Гой, цу мергIурга леладер, шецца хьал а хилале шийна товр леладе гIертий, — тIатехар цо, школе деша ваха Джабиг иха а дага а вена.

ВоккхагIа вола кхо дезалхо кхийнавар Сардала. Цхьа воI ДаьгIастане Iарбий дешар дийца воалаш вар. ШоллагIчунга школе дешийтадар цо. из техникум чаьх а яьккха болх бе воаленнавар. Эттара вIамагIчунга, Джабраилага а Iарбий дешар дешийта дага ва из. Шашех да хуле а Iарбий дешар дийшача цхьанех молла хургва. Молла лоархIаш ва наха, шийна атта вахаргва. Баьъдар аьлча, хIапа юрта а школа-м я беранна дешийташ, даькъала ма хиларгаш, Сардала дешаргдолча хана-м ерригача ГIалгIайче а наI мара яцар из. цига а кхаж бенар мара деша дIа а ацацар. Массанел а чIоагIа йоIа саготдора Сардала. Тахан маьре яхийтача а хьалха доаьаш кхийнаяр из. Яига саг воацаш-м юсаргъяр из. дала хоастам ба, сибата-гIовна тайка я. хьакъал долаш я. Веита мичара хоравоагIаргва Сардала хетар санна саг. Дукха хIама-м цо а къердацар. вераьх бусалба дог а хилча шийна вахаш а хилча, бIарг лерг эцаш а ца хилча кхы фу эш цунна. Иштта саг кийсвелча цхьан денга а ца хьежаеш дIалургйолаш вер Сардал йоI маьре. ТIаккха цхьаьнне а ликбезе яйта а яхаргдацар, колхозе дIаяйъа а яхаргдацар.

Тоьал ха яр шай йоIи Асхьаби вIаший дезаш да, яхаш. Сардала хабараш хоза. Цунна-м тIехкьарча хачивалца духьал хиннавацар из, бакъда из хIама цхьаккха кIамал духьа кулийтаргдолаш зоехалоа дац. Из дала шийх дIахоадабьча хилах лоархI Сардала. Мишта лархIац из. укх ше ваьча, ший даьй баьхача юрта партийни секретарь а хиина дIаэттача. А дала могийтаргдац Сардала бусалбе дог нераьх доацача сагага йоI яхийтар. Укхо иштта дIахьедаьд из сесагага. Нанас дIаюхетае еза йоI хургдоацачунах дог дилла дезилгах.

ЦаI дицделча цун метта шоллагIдар хьаотташ дукха дар Сардала сагатдеш дола хIамаш. ХIанз юха а школе ваха кIаьнк дагаехар цунна. ТIехьа а ваха лерг лаьцца чувоаланергвар, бакьда, наьха наха ховргдолай цIаккха дезалхо чоехавеш оамал яцар цун. Цудухьа тIехьа вахапзар из Джабига а. Цаьхха Берд волча ваха дагадехар цунна. Берд школа директор волча Шамсуддина да вар. Цунга а аьнна Шамсуддинага кIаьнк школера тIаккхавайтача кийса хургда аьнна дагадехар Сардала. Ше раьза воацилга Сардала Бердага дIахайтача цо дерригa дIадерзаергда. Цул кIезигагIа сагатдацар цун колхозаш йохк яхаш хувцача хабараша а. Берд хIама ховш саг ва, цо фу оал хьожилга а лоора Сардала. Низ дIаккхоаче уж ца ахийта из духьал а воаккхаргва.

(ДIахьедолар хургда).

Олимпийски курьер

Дуьнеха ха йоаццаш чакхъяьнай хьежоргах Ӏадсаьнк тохара йола СССР чемпионат — Олимпиада хьалхалхоачаш спорта цу тайпагӀа йола йоккха яхьаш я. Из хилар Москве Крылатски яьача Олимпиадана лаьрхӀа хьалхьача лаьрхӀача стрельбище. Дагь дийнахьа мехка эггара чӀоагӀагӀа вола 120 стрелок хьалхлек медалаш Олимпийски довнарашка дакъа лацара йола бокъон яниха гӀерташ къовсаме баьнна хилар. ХӀаьта Олимпиаде спорта цу тайпагӀа дакъа лоацаш хургбараш берригаш а мичаб ши кхалсагн цк маӀа сагн мара.

Мехк абсолютни чемпион хилар Читерча В. Ершовх. 90 метр дистанцӀа 36-за Ӏадсаьнх. тоха цо яьнихар 322 очко.

1980 шера СССР абсолютни чемпионка цӀи яьнихар москвичка. ЦСКА викела Н. Бутузовас.

Хьежоргах Ӏадсаьнх деттара йолча СССР олимпийски сборне кандидаташ (аьрдехьара аьттехьа): урадӀаттараш — Л. Шинота, Н. Бутузова, О. Рогова, Б. Исаченко, К. Лосаберидзе, А. Аулов; Ӏохайша багӀараш — В. Максимова, В. Ершови.

Л. ПАХОМОВАЙ
А. ЧУМИЧЕВАЙ сурт.

* * *

Олимпиада-80 йолча хала спринте эггара доккхагӀдола совгӀат даккхара керттерча претендентнаех цаӀ хургья ростовчанка Кондратьева Людмила. СССР халкъий Спартакиада чемпионка. Ахка долалуш дунен тӀа тӀех бола толам баьккхар цо бӀаь метр йолча — 10,87 секунд. 200 метр едача мехна рекордсменка я хиннай цунах (22,31 сек.).

СУРТА ТӀА: Л. Кондратьева.

И. САБАДАША сурт.

* * *

ПАРИЖ. ЙӀаьхача гӀажаца кхоссавалара дуьнен рекорд оттаьй французски атлета Тьерри Виньерона — 5 м 75 см.

СУРТА ТӀА: рекорд яьккхачул тӀехьагӀа интервью луш ва Т. Виньерон.

АП—ТАСС телесурт. ТАСС фотохроника.

Пионерий ахка

САКЪЕРДАМЕ САЛОӀАШ ДА БЕРАШ

Школашкарча ахкан спортивно-унахцӀено «ЙоагӀъяра майдашка сакъердаме ок берий зовне оазаш. Районе болх беш я даа хӀама я долаш йола вурийттен даа хӀама доиаш иттен спортивно-унахцӀено чӀоагӀъяра майда. Цига салоӀаш ва 2200 дешархо. Цу берашка хьожаш, цар хьашташ кховчашдеи ва 104 хьехархо-воспитатель. Ахка дар аьнна кӀодж йоахаш да школера вахар. Экскурсеша, походаша, утренникаша пионерий сбораша, тӀема а къахьегама а ветеранашцарча вӀашагӀкхетараша, спортивни ахьеша — цу массадолча хӀамаша берий сагатдалийтац.

Кхуьш йоагӀача тӀехьенна нравственни, интернациональни, къахьегама, патриотически, физически кхетам балара болх дика вӀаштӀехьбаьккхаб. Кийчдаьд «Иразе берал», «Фаьлгий мехка», «Тхона машар эш» яха стендаш. Чакхдаьхад «Ӏадика хийла, школа, марша доагӀалда, ахка!», «Пушкина поэзи дий» яха цӀейш, «Сай бӀаргашца бӀаргагу сона дуве» яха конкурс, кхыйола мероприятеш. Берий цӀейш чакхдовхаш дика новкъостал ду халкъа образоване районни отдело, пионерий районни ЦӀено, къонача техникий станце.

Районе салоӀаш дола бераш довцаш 960 дешархо хургва дарбан баьнаш гуллеш, 265 — тайп-тайпарча походашка экскурсешка гӀоргва. 236 саг хургва берий спортивни школе, 45 бер салоӀаш хургда республикерча тайп-тайпарча пионерий лагерашка. Чакхдоаккхаргда «Ши дуне — ши берал» яха районни цӀей. «Артек» яхача Ерригсоюзан пионерий лагера хетаьль йола сбор. «Дуне тӀа мел долча берий ираз хилийтара» яха фестиваль, «Марша, йоагӀийла, школа!» яха цӀей.

Каникулий юкъебвача шин бетта дика ок я лӀо шоай могашал тоа а яь школашка деша болалургба дешархой.

Г. РЕВИНА,
Наьсарен районо инспектор.

БАХАЧА НАЬХА ХАТТАРАШТА ЖОП ЛУ

«Миштад кхаж боагӀаргболаш сберкассашка ахча Ӏодехийлга?» — хетт газет дешараша. Кхаж боагӀаргболаш сберкасса ахча Ӏодехк цунах хьабоала пайда кхача тайпара Ӏодиллачох сан болаш кхаж бара хьисапе ахчан дахьга дӀе а кхоачийташ. Кхаж бара йола тиражаш шера шозза хул — апрела хьалхарча декаден октябра хьалхарча декаден. ХӀара тиражагӀа кхаж боагӀаргболаш Ӏодилла уллача ахчан эзар счетах 25 кхаж боагӀа. Царех кхаж боагӀача счета тӀа ах шера Ӏодилла уллача ахчах юкъера лаьрхӀача 200 процент боарам болаш цхьа кхаж боагӀа, шинъ боагӀа — 100 процент боарам болаш, шинъ — 50 процент, тхъо 25 процент боарам болаш.

Бенача кхаж боарам сберегательни кассе уллача ахчан дукхалгеи из уллдара хенаген хьежжа хул. Бакъда юкъера лаьрхӀача ах шера кассе улла ахча 1000 сомал тӀех хила йиш яц. Нагахьа санна из дукхагӀа хуле, хӀаьта цунах кхаж а боагӀе 1000 сомах доагӀар мара кхаж бенарг лоархӀаргдац.

Кассе ахча Ӏодехкачун бокъо я цхьан кассе а е дукхача кассашка а боарам болаш дукха кхаж боагӀаш йола счеташ хьаелла.

Укх шера кхаж боагӀаргболаш кассе Ӏодиллача ахчан хьалхара тираж хиннай 3 апреле городе Омске. Цу тиражагӀа вай республике кхажамаш даьхнача наха дӀаденнад 28,7 эзар сом.

Кхаж боагӀаргболаш сберкассе ахча Ӏодехнар наха аьттув болаш гӀулакх да.

Т. ПУРДИК,
НГӀАСС Гострудсберкассай управлене отделе начальник.

Культура болхлошка — кхалнга къахьегараштa

Бехктокхаме ха

ХӀанз тха районерий культболхлой саготагӀа дола декъар да, кхаьца къахьегамхой культурни хьашташ кхоачашдар.

Эггара хьалха ала дезаш да тха агитбригадаш, автоклубаш тоабаьб шоай массово-политически, культурно-шефски болх. Кхаш йола лекцеш, еш йола беседаш дика кийчйи чакхйоах. Бокхача бехктокхамца кийчлу тха самодеятельни артисташ хӀара шоаш кхай тӀа оттадеча концертага.

Районна культура отдела агитпоездо бӀаь гӀерта концерт гойтад бӀаьстий яьлча гӀоне дена кхашнарчен фермашкарчен болхлошта.

Кастта хьатӀаоттаргья хӀинарса ха. Ӏалаьмате бехктокхаме ха я из. Из гӀулакх доаза а доаьаш дика кийчдуш ба Наьсарера культболхлой хӀа чуаца къахьегаш болча наьха культурни хьашташ дерттӀа кхоачашдара.

Вай заман сийле хестаеш я къонача поэта Гагиев Гейниш дуьна стихаш. Царех йолча йиъ стихотворенех иллиш даьккхад Нохч-ГӀалгӀай АССР культура заслуженни болхлочо Медой Мустафас. Уж иллеш хургда агитбригадa репертуаре. Тайп-тайпара сакъердаме нитермедеш кийчъяьй районни культура ЦӀен самодеятельни артисташа.

Къахьегамхой культурни хьашташ дикагӀа кхоачашдера лаьрхӀа тхоай лоалахошца Сунженски районерча культболхлошца цхьана барт баьб оаха. Царцига оаха а тхаингта цар а концерташ уттадергдолаш.

Укх деношка цу гӀулакхах лаьца къамаьл хиннад тха З. В. Февралевaца — Сунженски района культуре отделе заведующеца. Цо, массе хана санна, чӀогӀа раьза хилар хьалхьацар из гӀулакх.

Цунца оаха дийцача тайпара тха агитпоездо концерташ лургда цар кхашна, хӀаьта царчар тханцига. Из гӀулакх тайпиг а я кхы а дӀахо чӀоагӀдеш, лакхдеш дӀадаьха дага да тхо. ХӀана аьлча, цунца чӀоагӀлу тха интернациональни кхетам балара болх. Из тайпа буйзам ба тха Наьлбаседа ХӀинцахьарча Пригородни районерча культболхлошца а. Тха а цар а хьашташ дикагӀа кхоачашхулаш пайдане гӀулакх да из.

ЧӀоагӀлуш йоагӀа тха культучреждений материальни базе а. Укх шера Наьсар-Керте хьалъянь йистеньнай вигъ бӀаь саг чуводаш йола культура Дворец. Дика совгӀат да из культболхлошта а цига салоӀаргдолча къахьегамхошта а. ХӀаьта укх денношка оаха хьацӀ цӀенна автоклуб «Кубанец», шийбизаза кхоачамца. Цо а торо хулийтаргья кхашкарча болхлой культурни хьашташ дикагӀа кхоачашде.

М. АУШЕВ,
Назрановски района культура отдела заведующий.

БАРКАЛ ЛОРАШТА

Йоккха сагото я халача лазаро дӀалаьца гаргара саг кӀалвисар. Дукха ха яьккхар могаш йоацаш са йишас. Шин бетта иллар из тха Шаьла районерча центральни больница терапевтически отделене. Цу отделене болхлой, къаьстта лор-реаматолог Мидов Асланбек чӀоагӀа йоакхо еш хилар цун могашал меттаоттаяра, кхычарна санна къахьега а яха а цунна матаргдолаш. Уж санна са йиший гӀулакхага дика хьежар грозненча туббольница Махмудов Ӏарби заведующий волча терапевтически отделене болхлой а. Молхашта ийсса дарбан иза болаш хилар цу наьха дега кийсаршал, ухалочун дог урооттадеш цар багара доагӀа дош.

ХӀанз са йиша лазарах цӀенъенна, дика могаш я. Кхы дӀайхагӀа хила йиш яц аз а тха берригача дезало а царна ехаш дола баркал.

Я. ИСРАИЛОВА.

ЗОВНЕ ДЕК ПОЭТА ДОШ

КРИТИКЕИ БИБЛИОГРАФИИ

«ТӀаргам» аьнна цӀи тиллий Плиев Махьмад-СаӀида шийтӀеххьарча поэтически сборниках. Вахаре хала урхе йоаккхаш поэта шовзткъе итт шера баьча наькъа итог я из. Ала доагӀа, итог беркате йолга. Поэтически сакъердамеи, нравственно цӀенеи; чулоацам кӀоарга болаш да Махьмада-СаӀида из книжка. Укхаза я философски, патриотически, морально-этически, нравственно-эстетически проблемаш юкъаш йола стихотворенеш, поэмаш. Шерра яьржа я поэта кхолламе сатирически тема.

Шийн кхолламе поэта хестабу дуне мел-д хьабоагӀаш бола йоӀа эӀамнгача саган юкъера безам, хоза Ӏалам, дуней хозе, къахьегам, машар; дувц Даьхенах, Ленинах, Октябрах, Партех. Уж тӀеххьара дингь дош Ӏалаьмате бенча да поэта.

Социалистически Даьхено миссолча хӀамал везагӀа, хьамсарагӀа, саг, шийн граждани лоархӀ. Цудухьа йоах поэта:

> ГӀоза я хьо тахан, Даьхе.
> Саг ва тха иедолчун маьхе.
>
> Массе миӀ я сона йийлла,
> Даьхес, парте ю са уйла.
> Лёх цар, кхоал цар сона
> эшар.
> Сотар дезар — шоайх со
> тешар.

Даьхе, парти поэта нана, да да. Октябро ешиай дуненна кердал, деташта, бӀаргашта еннай цо сердал.

> Цо къоаргайир Россеи Ӏуйре
> Цо хьувкьайир Россеи
> гуйре! —

гӀоздеьннача дегаца кхайкаду поэта.

Лаьтта оахьчи, сигал бахача космонавташца, машар бахьан къовсам лоатта-берашца, гӀоздаьнна ловзача берашца, болат кхехкадеча, кӀор боаккхача, мехкдаьтта чакхдоаккхача — массейшца а ихьане къахьегаш салоӀаш, къовсам лоаттабеш ва поэт.

Гуманизмах, интернационализмах, патриотизмах хьалбизов ба Плиев Махьмад-СаӀид кхоллам. Из кийча ва бойл дисача бера, кӀалвисача сага новкъостал де, цун дог хьаста. Хьо моллагӀа къамах вар аьнна, къахьегам, машар безаш, эхь-эздел долаш хьо вале, хьох воша ве, ше венна дӀаваллалца хьа сий де, хьона эшача гӀо де кийча вола новкъост ва из.

Махьмад-СаӀида дукха я эффективни афоризмаш. «Тепче, шалта, топ е урс... уж леладьчун тота юс...», «Хано-м ловмаш а лоӀ», «Ха лхача Ӏаж а баш», «Дулх дика кад санна, кхычо хьо ютаргья, менна хьаст санна, кхычо хьо ютаргья», кхыяраш.

Дукха я цун поэзе философски уйлаш, шерра ялду цо тоалуш хувцаденнача вайнаьха вахарах, дувц хьалхагӀа хиннача къена миска вахарах. КӀоаргача чулоацамца дувц цо цунах лаьца «Харц зама оачаш» яхача поэма тӀа. Цу гӀулакхий уйлаш ейташ, из шотта хиннад алара дукха доацаш, поэто довзийт из, цунах сег кхетийт, кхийтта цо Ӏеш, шийгара доагӀар де тӀахьех.

Плиев Махьмад-СаӀида турпал таханара вай заманхо ва. Цунна беза къахьегам, машар. Из а бийпа Ӏац из. Из бахьан шийгара доагӀар деш ва из. Цун къахьегамо вай тӀаувзи, цуя къовсамо вай юкъенхуьъ, из велаш вале дела дог доагӀа, из гӀайгӀане вале — гӀайгӀане хул. Цунна дезац сага дог кхардаргдоле аьла гӀуланхаш. Саг хьо моллагӀа вале а, йоах поэта, вокхча хьахим ё духхьал ахархо, виза саг хила. Даьхе езаш, къахьегам безаш, Ӏалама хозне йоазаш, дикачоа тӀанлуаш, харацунна лира къовсам лоаттабеш.

Вежарашха долча къамий вошал, доттагӀле хестаеш дукха стихаш я Махьмад-СаӀид. Иштта, «Воашал долча Украинага» яхача стихотворене тӀа йоах цо:

> Са дог, са уйла — Росси...
> Хьо хьийстар еций
> Росси?!...
> Хьа сий — са мехка сий да,
> Хьа ираз — са лоамий
> ирав...

Виза волча патриота дешаш да уж.

Йоккха общественни проблемаш йийца Ӏац Плиев шийн поэзеца. ЧӀоагӀа теркам тӀабоккхийт поэто наха юкъерча морально-этически проблемашта. Хов цунна, нагахь санна дезала юкъе барт-ницкъоагӀо ца хуле, эхь-эздел дола саг хьалкхеве, цунах виза вола гражданин ве вӀаштӀехьхургдоацилга. Цудухьа цу темах лаьца стихай бӀарча цикл я поэта. Царех я «Къоаной, сабар!», «Эхь», «Доацар гулду мотт», «ПхьегӀа кхера», «Къамаьл», кхыяраш. «ЦӀен барт» яхача стихотворене тӀа поэта йоах:

> ЦаӀ хьатеттаж,
> Вож дӀатеттаж
> Доал де воале да.
> ЦӀен барт нийгӀе.
> Дезал бехе
> Эрий улийс кха...

Дунен къамашта юкъерча доттагӀленах советски халкъа интернационализмах лаьца дукха дувц поэта. Советски сага бала кхоач дунен тӀа харцо яржаш хилча, адамаш хало Ӏовшаш дахаш хилча, низ болчо низ боацачунна Ӏазал тӀалоаттадеш хилча. Советски халкъо Афганистана даьча новкъостала духьал а американски империализм тӀом безараш, наькъ хьакъ дуаш бараш. Цу дай Афганистана даьча тӀовнах ядича санна да Махьмад-СаӀида ер дешаш:

> Миска ваа тха гӀо ца
> кхоачаш...
> МаӀинг яц тха бӀарг ца
> кхоачаш.
> Хинна чов дего ца лоацаш,
> Кхоач тхота хӀеране бала.

Плиева турпал тӀанхув къахьегама, лира къовсам лоаттабу цо тӀема духьал, дунен тӀа кхайкабу машар, сутара ва из вахара. Поэта хов, халкъа кипо ма аллара, тӀемо йоӀ кхевань воацилга, тӀемо — воӀах ваьккхалга. Дика кхет поэт тӀема къизалах, доаз цун «беркат», цудукъа тӀема ше духьал хинна ца Ӏеш лерригача адамага а кхайк из тӀема дукъал довла ахаш. Фашизмо адамашта тӀаоттадаьча Ӏазалах лаьца дувц поэта:

> Фашизма «фос» гойта
> йиш хилча
> Бун миссед адам
> гӀоттаргвар.

Из бирса тӀом хиннабецаре кхы а гӀозагӀа ежаш хургьяр вай зизай бенаьмаш. Цудухьа гӀоатти, адамаш, лорабе машар юхадийна ма ялийта фашизм, йоах поэта «Дагаух» яхаш я поэта тӀема хетаь кхы цхьаьникха стихотворени. Поэта дагаух цу эӀамига волаш фашистски гӀаьрахошца хьоабьча тӀем тӀа болха бӀухой. Атта бацар цар никъ, хьоаларах хьалдиазадар диной бовкъамаш, цӀинхара хьежар бӀаргаш, ги боаллар герзий муьъ. Малхбузехьа моастагӀащи латаш боахача шоай мехкахошта гӀо-новкъостал де болх уж. Хьалхарча строфаца на сурт гойташ, хӀаьта шоллагӀча строфаца ахкан хоза ди, сомаша еттаеш латта гаьнаш, бай тӀа сийрдаьнна лепаш-дагӀа хоза зизаш, мизо лестаду сийна гӀа дувц поэта. Цу хоанеца дог Ӏобале, уж сомаш бен йиш йоацаш. Лаьтта гӀоза къахьегахa йоацаш, къизача моастагӀчо цӀагӀара арибаьха болхаш ба уж. Иштта Ӏалама хоанен тӀема къизали шойла вӀашин духьал оттаеш поэта тӀахьех вай массавар машар лорабе, йовзийт тӀемах довла «дика».

ХӀара стихотворене тӀа хӀана яц аьнна дукха я Плиев Махьмад-СаӀида авторски отступленеш. Цар тӀа цо дувц хинначох, дайначох, довних шийна хетар, кхетам лу кхуьш воагӀачоа, ладувгӀ боккхийчарга, къоастаду вахаре нийслуш дола бакъдар, харцдар, уйла йит дикадар волар къоастадеш. Вахаре нийслуш чел долчун философски чох беш доадхаш шийн книжка дешар кхетаву поэто. Цхьа лотаеша а ца йолаш, хӀур беш йола во цӀи санна ца хулаш, ала баьнна воагаш хила вахаре тӀахьех хӀаравар поэто.

Шийн тайпара вахаре философски теме айеш я поэта «Бага, са кӀерам» яха стихотворени. Поэта бакъахьа хет шийн кӀерам миссенна а сердал луш, цар вахара никъ сийрдабоаккхаш. Дикача гӀулакхашта адам тӀахьехаш сийрдибаьнна боагаш хилча.

Лаьтта цхьа поэт хиннавиц безамах шийн тайпара цхьа хоза, дег тӀара доагӀа дӀайха дош ца оалаш. Шерра яьржа я из тема Плиева кхолламе а. Махьмад-СаӀида баькъахьа хет шийн турпалхочун езар денийн вахаро дог гӀоздоахаш безаме хилар. Поэта лац маьлхара йолаш из бӀаргаго. ХӀаний хьо ишта, фу хиннад, фу тӀанхаьчал, хетт цо. Фу даь гӀоздоаккаргда ше цу йиӀий дог ца хоаш корзагӀаьнна ва из. Иштта гӀайгӀане яха шийна еза йоӀ бӀаргаячча довзица цу йоӀа сердал луш дага шийн дог дӀадала кийча ва из.

> Аз лоторгдар сай дог
> довшица хьона дага.

Сай лерагашта ца хазийта хьа, еха, — корзагӀаьнна кхайк поэт. Цо йиӀий меттел моллагӀча гӀайгӀа тӀанхаьчача сага бала болаш кхайк поэт.

Иштта, вахаре нийслуш йола цхьа тема яц Плиев Махьмад-СаӀида хьал ца лоацаш. Бокъонца яьшхе шийн кхоллам безараш цо дӀанхета ца беш. Ӏалаьмате шаьра ба поэта чотт, дукха керда а хоза тоеш а долча дешаех лиза ха поэта словарь. Цхьабакъда, книжки тӀа кхоачамбоацараш а да. Массеха стихотворени юкъе ца хилча мегаргъяр. Масала, «Тешаме оал аз», массехк кхыяраш. Укхаза нийслу поэзе доагӀаш доаца дустараш, масала: «кагий бийргаш къамаргех хьерчаш». Хоза хетац сона «къухьарг мо бага» яхеи цхьаьнца кхыйолеи метафораш, дустараш. Къамаргех кьерга йиш яц, «къухьарг» яха дустар поэзе кӀерам кхача дешаца тоеш дац. Дукха да книжка тӀа тайп-тайпара грамматически, стилистически, орфографически гӀалаташ, дика яц цхьадолча мугӀарий рифмаш. Цхьадола дешаш да поэт парца фу ала гӀерт ца хоаш, цар маӀан кхетаде хала долаш. Я укхаза дег чура йоагӀаш йоаца, кхычахьара тувласнна ремах хьаькхийтта наьха говр санна, укх сборника тӀа тарлуш йоаца стихаш. Цхьайолча хана хет поэт поэзи йицъенна газетни статья язъеш ва, аьнна. Уж кхоачамбоацараш хиннадецаре дика дар. Цхьабакъда, цар юхатохаргбац цу книжкацара дешарий безам. ХӀана аьлча уж цхьаццадараш да, хӀаьта дерригача ниогнах аьлча вайнаьха поэзе хьогаеннача сага даиман дукдувлаш латта шийла хьаст хинна дӀаоттаргдолаш да Плиев Махьмад-СаӀида «ТӀаргам». Вай дог тийша да поэто вай шийн кхолламе кхыча лакхаленашка кхоачаргхилларах, вахара чоалхане оагӀонаш тохкаш цун поэтически а прозаически а оазаш массаза а наьха дог гӀоздоахаш екаргхиларах.

Бек АБАДИЕВ.

КАГИРХОЙН ЙЕХКАРИЙН!

№ 4 йолча Грозненски профессионально-техническо училище 1980—1981 дешара шере дешаргдолаш деша дӀачуоцилга

ДӀАХОЙТ.

8—10 класс чакхъьккхараш.
Дешара ха 1—3 шу.
Укх профессех:
1. Мехкадьаттен газа йоаккхача скважинашта эксплуатацинни рабочий бурув тоабча буравшина гӀовча.
2. Буровойшта гӀулакх деш вола электромонтер,
3. Электрогазосварщик,
4. Слесарь-авторемонтник,
5. Химически анализа лаборант,
6. Топограф-геодезист,
7. Плиточник-отделочник-штукатур.

Училище кийчъю «Грознефть» объединенена надраш. Деша багӀача хана дешархой Ӏалашбу нах боацаш обмундированеца, кхачаница, учебникашца, общежитеца. Производственни практика йолча хана дешархоьта шоай специальностагӀа доагӀача юкъарча алапех 33 процент кара дӀател. Училище деша вагӀаш яьккха ха къахьегама стажаца дӀалоархӀ. Дешар хьехаш ба юкъера технически лакхера образоване йола мастераш. Училища кхо курс чакхъяьккха а йистебовлаш дӀалуш йола экзаменаш толаме дӀаенна а бола кагирхойта юкъера образовани яккхарах дола аттестата профессегӀа разрядаш дола аттестати дӀалу. Училища чакхъяьккхараш шоай специальностагӀа горойла Грозне болх бе дӀахьожабу.

Училище деша отта безам болчар училища директора цӀерагӀа хьачудала деза ер документаш:
Заявлени,
Образоване хьакъехьара тешал е аттестат,
вахача моттигера справка,
кхычахана дола тешал е паспорт,
3х4 размер 6 фотокарточка.

Документаш хьачуяйду хӀара денна Ӏуйрийна 8 сахьат даьлча дени 16 сахьат даллалца.
Занятеш дӀайолалу 1980 шера 1 сентябре.
Хьаьнала доттагӀий! Тха училище деша отта!

Из чакхъяьккхачул тӀехьагӀа оацош хержача специальностагӀа йоккха говзал йола болхлой хургда шоах, хӀаьта юкъера образовани а хургья шун.

Училища адрес: г. Грозный, 364029, 12 участок, ГПТУ-4. Автобусаш № 13, 24, 25, трамвай № 5, «12 участок» яхача уж соцача ихаччалца.

ТЕЛЕВИДЕНИ

1 июль

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — Ӏуйрийнара гимнастика.
9.05 — «Капитанаш» яха берашта дола художественни фильм.
10.10 — «Кинопутешественникий клуб» Йистеньча — кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — «Алексей Артюхова школа» яха телевизионни документальни фильм.
16.35 — «Кортик» яха берашта дола телевизионни дукхасерийни художественни фильм. ШоллагӀа сере.
16.45 — «Кагирхой адресаш».
17.45 — «Халкъа творчество». Телевизионни обозрени.
18.30 — «Къахьегама гайден хьахалатташ». «Серп и молот» яхача завода коммунисташ.
18.45 — «Тахан дунен тӀа».
19.00 — СССР халкъа артиста, Паччахьалдаен совгӀата лауреата М. О. Рейзена кхоачашдь П. И. Чайковске романсаш.
19.25 — «Тахана музыка». Кинопрограмма.
19.50 — А. С. Пушкина из цӀи йолча произведенех долча «ЗӀамига трагедеш» яхача телевизионни дукхасерийни художественни фильма премьера. Хьалхара сере.
21.00 — «Ха».
21.38 — «ДоттагӀий юкъ-сибат».
22.20 — «Тахан дунен тӀа».
22.35 — «Олимпиада-80» къамаш а Москва» яхача документальни фильма премьера.

II ПРОГРАММА

17.00 — «Кхетаж хьебар комплексни хьисапе дӀахьо». «Автоспецоборудование» завода коллективе (гӀалгӀай меттала).
17.10 — Документальни фильм.
17.20 — «Дуне» халкъашта юкъера обозрени (нохчий меттала).
17.35 — Киножурнал.
17.45 — Керасти дин идеологи.
18.00 — «Нохч-ГӀалгӀайчу гӀолаш».
18.20 — Мича гӀоргва деша. «Мехка къонахара кхуз». (Укх шера 13-ча май хиннa передача. Юхаверайлахар)
19.00 — Велоспортах йола СССР чемпионат.
19.45 — «Бийса даьхьала хайна шун, бераш!».
20.00 — Футболах йола СССР чемпионат. «Локомотив» (Москва) — «Зенит». «Локомотив» яхача Центральни стадионера трансляци.
21.00 — Чувашски АССР халкъа хореографии Паччахьалкхен ансамбла концерт.
21.40 — «Гончарни круг» яха телевизионни художественни фильм.

2 июль

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — Ӏуйрийнара гимнастика.
9.05 — «ЗӀамига трагедеш» яха телевизионни дукхасерийни художественни фильм. 1-ра сере.
10.35 — «Иллеш доах Кусланa». Фильм-концерт. Йистеньча — кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — Владивосток яхача города 120 шу дизарга. Телевизионни документальни фильм.
15.30 — С. Прокофьев. № 1 йола концерт.
15.50 — «Кортик» яха берашта дола телевизионни дукхасерийни художественни фильм. 3-гӀа сере.
16.45 — «Эрсий къамаьл».
17.15 — «Мича ша, Ӏурманчаш!».
17.45 — Грузински ССР халкъа артиста Л. Исакадзе концерт (Ӏандарг).
18.15 — Фу а мишта а Ӏомаду ПТУ.
18.45 — «Тахан дунен тӀа».
19.00 — Вьетнама Социалистически Республика вӀашагӀъеллача Денга. «ЦӀеча майдангара дари ЦӀеча хитӀа кхачначалца» яха документальни фильм.
19.45 — «ЗӀамига трагедеш» яхача телевизионни дукхасерийни художественни фильма премьера. 2-гӀа сере.
21.00 — «Ха».
21.35 — Паччахьалкхен Воронежски эрсий халкъа хора концерт. Йистеньча «Тахан дунен тӀа» яха информационни выпуска.

II ПРОГРАММА

18.00 — «Саг а Ӏалам да». «Маьлха энерги — наха» (нохчий меттала).
18.15 — Киножурнал.
18.45 — «Вай долча хьашагӀа ба А. В. Луначарске цӀердагӀа Тамбовски областной драматически театра артисташ.
19.15 — Документальни фильм.
19.25 — Мича гӀоргва деша? Культпросветучилище кхайк.
20.00 — «Бийса даьхьала хайна шун, бераш!».
20.15 — «Музыкальни киоск».
20.45 — «Геннадий Невельски толам» яха Ӏилмани-популярни фильм.
21.00 — Доазол дехьара исполнителаш — Москвий хьаший. «Орфеон Сантьяго» яхача хоровой капелла концерт. Художественни куйгалхо Э. Силва (Куба).
21.40 — Телевизионни короткометражни художественни фильмай программа.

РАДИО

1 июль

6.40 — «Ювтарь Ӏуйре» (эрсий меттала).
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.23 — «Сердало» газети обзор.
7.30 — «КПСС ЦК (1980 ш.) июньски Пленума сопашаш Ӏомаду вай» (гӀалгӀай меттала).
8.25 — Хоамаш.
8.30 — «Эздийча барзакъий мастер». Зарисовка (нохчий меттала).
8.45 — «Коммунисташ яьа хьалха ба», «Юбилейни» совхозера корреспонденция (нохчий меттала).
9.15 — «Тхога кхаду» яха радиовыпуск (нохчий меттала).
9.30 — «Къона заманхо» (гӀалгӀай меттала).
16.00 — Передачай программех хаоттамаш бола ковми (эрсий меттала).
16.01 — Берий хьакъехьа боккхийбаршта. «ЗӀамигача берах ше марра ва веза саг хӀана хул». Беседа (эрсий меттала).
16.15 — «Йилт чуцача хьалхалаттараштa». Концерт (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гӀалгӀай меттала).

2 июль

7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.25 — «Дунен халкъашта юкъера обозрени» (гӀалгӀай меттала).
8.40 — Шелковской района «Октябрьский» совхоза хьалхалаттача сагалаш лельача Вахаева Тамарина дола музыкальни радиоочерк (нохчий меттала).
9.15 — «Евроне машар а кхерамзе а лоралара бола тешам». Беседа (эрсий меттала).
9.30 — «Спортивни Нохч-ГӀалгӀайче» эрсий меттала).
16.00 — Передачай программех хаоттамаш бола ковми (эрсий меттала).
16.01 — «Исполкома председатель». Очерк (гӀалгӀай меттала).
16.15 — «Хьона да Даьхе, салтечуй деӀ» (эрсий меттала).
16.45 — «Комбайнераш яхье баьнаб». Репортаж (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гӀалгӀай меттала).
18.30 — Хоамаш.

Хаоттам

Тахан республике гӀоллен Грозней кӀезиг-дукха морхаш а йолаш. Йоачан а йоацаш. малхбоалехьара секунде 3 — 8 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 28 — 33 градус йӀовхал йолаш хилеи тарлу.

Кхоана хушшалуш морхаш а йолаш. Йоачан а йоацаш, тайп-тайпарча оагӀонашкахьара секунде 3 — 7 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилеи фегара температура бийсана 13 — 18, дийнахьа 25 — 30 градус йӀовхал йолаш хилеи тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске ул., 92. Телефонаш: редактора — 9-24-08; редактора заместителя — 9-24-03; бехктокхаме секретаре — 9-24-00; отделаш: партийни вахара — 9-24-04; промышленностен транспортен — 9-24-01; юрта боахама — 9-24-06; культура — 9-24-05; кехатийн — 9-24-07; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора 9-24-08; заместителя редактора — 9-24-03; ответственного секретаря — 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарей, ерей, шоаттей деношка

СФ05239. «Грозненский рабочий» издательстван типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 3163.